T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVREYE YÖNELİK BİLGİ DÜZEYLERİNİN VE TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

SEVİM MERAL FERATOĞLU

DANIŞMAN
DR. ÖĞRETİM ÜYESİ GÜLHAN COŞANSU

HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI
HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ PROGRAMI

İSTANBUL-2019

Bu çalışma 18.06.2019 Tarihinde aşağıdaki jüri tarafından
Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Halk Sağlığı Hemşireliği Tezli Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Dr.Öğr.Üyesi Gülhan COŞANSU
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

Doç. Dr. Selda SEÇGİNLİ
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

Dr.Öğr.Üyesi Nesrin İLHAN
Bezmialem Vakıf Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

Sevim MERAL FERATOĞLU

İTHAF

Çalışmamı annem Zeynep MERAL'e ithaf ediyorum.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgisinden faydalandığım, bana sonsuz bir hoşgörü ve sabır gösteren değerli danışman hocam

Dr. Öğretim Üyesi Gülhan COŞANSU'ya,

Bana akademiyi sevdiren değerli Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı hocalarıma,

Bu çalışmada bana her konuda destek olan sevgili yeğenim

Nehir MAVİOĞLU'na,

Çalışmaya katılan ya da katılamayan, güleryüzlü, parlak ve geleceğin umudu

Tüm ÇOCUKLARA,

Desteğini benden esirgemeyip beni motive eden arkadaşlarıma ve aileme,

Son olarak, bana ve içimdeki güce her zaman inanan, bana saygısını ve sevgisini her daim yanımda hissettiğim, pozitif bakış açısıyla beni her zaman yukarıda tutan, olayların görmediğim yönlerini bana gösteren, her daim beni büyüten ve geliştiren

Sevgili eşim Kamil FERATOĞLU'na teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

.....İİ
İTHAF..... İV
TEŞEKKÜR.....V
İÇİNDEKİLER ..... Vİ
TABLOLAR LİSTESİ.....Vİİİ
SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ ..... İX
ÖZET X
ABSTRACT..... Xİ
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....1
2. GENEL BİLGİLER 4
2.1. ÇEVRE VE SAĞLIK 4
2.1.1. Sağlığı Etkileyen Başlıca Çevre Sorunları.....5
2.1.1.1. Hava Kirliliği 5
2.1.1.2. Su Kirliliği.....6
2.1.1.3. Gürültü 6
2.1.1.4. İklim Değişikliği 7
2.1.1.5. Diğer Etmenler.....8
2.1.2. Hemşirelik, Çevre ve Sağlık 9
2.2. İnsan ve Çevre.....11
2.2.1. Çocuk ve Çevre.....12
2.3. Çevresel Değerler.....12
2.3.1. Çevresel Tutum ve Davranışlar.....13
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....15
3.1. Araştırmanın Amacı ve Tipi 15
3.2. Araştırma Soruları.....15
3.3. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih.....15
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi.....15
3.5. Veri Toplama Araçları 16
3.5.1. Kişisel Bilgi Formu (Ek-1) 16
3.5.2. Çevre Bilgi Anketi (Ek-2).....16
3.5.3. Çevre Tutum Ölçeği (ÇTÖ) (Ek-3).....17

3.6. Araştırmanın Uygulanması 18
3.7. Veri Analizi 18
3.8. Etik Konular 19
3.9. Araştırmanın Güçlü Yanları ve Sınırlılıkları 19
4. BULGULAR 20
4.1. Tanıtıcı Özellikler 20
4.2. Öğrencilerin Çevre ile İlgili Cevapları 21
4.3. Çevre Bilgi ve Tutum Puanları 22
4.4. Çevre ile İlgili Analizler 23
5. TARTIŞMA 27
5.1. Sonuçlar 29
5.2. Öneriler 30
KAYNAKLAR 31
FORMLAR 34
İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI 48
ÖZGEÇMİŞ 49

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Çevre Bilgi Anketi Alt Konu Başlıkları ve Soru Dağılımları…….18

Tablo 3.2: Çevre Tutum Ölçeği Alt Konu Başlıkları ve Soru Dağılımları……..19

Tablo 4.1: Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri…….22

Tablo 4.2: Çevre İle İlgili Olgular……....23

Tablo 4.3: Çevre Ölçekleri Puan ve Ortalamaları……24

Tablo 4.4: Çevre Bilgi Anketinin Alt Ölçekleri……...24

Tablo 4.5: Çevre Sorunlarının Sağlığı Etkilediğini Düşünen ve Düşünmeyen Çocukların Çevre Bilgi ve Tutum Farkı…….24

Tablo 4.6: Sosyoekonomik Düzey ve Çevre Bilgisi ve Tutumu İlişkisi……..24

Tablo 4.7: Aile Tipi ve Çevre Bilgisi ve Tutumu İlişkisi…….24

Tablo 4.8: Cinsiyet ve Çevre Bilgisi ve Tutumu İlişkisi……..25

Tablo 4.9: Doğayla İlgili Olma ve Çevre Bilgisi ve Tutumu İlişkisi……...25

Tablo 4.10: Not Ortalaması ve Çevre Bilgisi ve Tutumu İlişkisi…….26

Tablo 4.11: Objektif ve Subjektif Çevre Bilgisi İlişkisi……...26

SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ

CDC : Centers for Disease Control and Prevention (Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi)

ÇTÖ : Çevre Tutum Ölçeği

DSÖ : Dünya Sağlık Örgütü

EEA : Avrupa Çevre Ajansı

KVH : Kardiyovasküler Hastalık

SPSS : Statistical Package for Social Sciences

WHO : World Health Organization

ÖZET

MERAL FERATOĞLU, S. (2019). İlköğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Bilgi Düzeylerinin ve Tutumlarının Belirlenmesi. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği ABD. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Bu çalışma, ilköğretim öğrencilerinin çevreye karşı tutum ve bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla planlanmıştır.

Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak tasarlanan araştırma, Kırklareli ili Merkez ilçesinde bulunan ilköğretim 7. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirildi. Çalışmaya 7 okul ve 131 öğrenci katıldı. Veriler; Kişisel Bilgi Formu, Çevre Bilgi Anketi ve Çevre Tutum Ölçeği ile toplandı ve veriler tanımlayıcı ilişki arayıcı testlerle değerlendirildi. Çevre Bilgi Anketi ve Çevre Tutum Ölçeği'nin güvenirlik katsayısı sayısı sırasıyla 0.83 ve 0.77 bulunmuştur. Araştırmada öğrencilerin bilgi ve tutumları, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, akademik başarı düzey gibi bağımsız değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin çevreye yönelik bilgi ve tutum düzeylerinin cinsiyet ve sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı görülürken, sağlığı çevre ile ilişkilendiren öğrencilerin çevre bilgi ve tutumunun daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çevresel tutum, çevre bilgisi, çevre ve sağlık, ilköğretim öğrencileri.

ABSTRACT

MERAL FERATOĞLU, S. (2019). Determination of Environmental Knowledge and Attitudes of Elementary School Students. İstanbul University-Cerrahpasa, Institute of Graduate Studies, Department of Public Health Nursing. Master's Thesis. İstanbul.

This descriptive and correlational study aimed to examine of environmental knowledge and attitudes of elementary school students in terms of different variables.

Study sample consisted of 7th grade students in 7 different elementary schools in Merkez in Kırklareli. The study was conducted with 131 students. The data were collected using a personal information questionnaire form, the Environmental Knowledge Test and the Environmental Attitude Scale, and analyzed using descriptive, correlational and inferential statistical tests. Reliability coefficients of the Environmental Knowledge Test and Environmental Attitude Scale were calculated as 0.83 and 0.77, respectively.

The independent variables of the study were, gender, socioeconomic status and academic success levels.

The results showed that gender and socioeconomic status were not significantly associated with the environmental knowledge and attitudes of the students. Furthermore, students who reported a preference towards the link between health and the environment had significantly higher levels of environmental knowledge and attitudes than the ones who reported that they did not assume an association between health and environment.

Keywords: Environmental attitude, environmental knowledge, environmental health, elementary students.

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Çevre, insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde bulundukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamdır (cevremuhendisligiorg 2019).

İkinci dünya savaşından sonra gelişen teknoloji ile birlikte çevre sorunları tüm dünyada önem kazanmaya başlamıştır. 1970 ve 1980'li yıllar Türkiye'de çevre sorunları önemli boyutlara ulaşmıştır. Yaşanan çevre sorunları ve teknolojik gelişmeler beraberinde çözüm süreçlerini getirmiş ve bu dönemde çevre sorunlarına yönelik adımlar atılmaya başlanmış ve çok sayıda gönüllü kuruluş tarafından Türkiye'de çevre bilincini geliştirme faaliyetleri yapılmıştır (İncekara ve Tuna 2010). Çevre sorunlarındaki artış ve beraberindeki adımlarla birlikte çevre konusu ilk olarak 1982 Anayasası'nda yer bulmuştur. Anayasayamızın 56. maddesine göre; 'Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir' (saglıkgovtr 2019). Çevre doğa ile insanın etkileşimini içine alan bir kavram olduğu için, çevrenin nasıl algılandığı ve değerlendirildiği, sadece fen bilimlerinin ortaya koyduğu verilere bağlı değildir, aynı zamanda bireysel ve sosyal algılama ve düşüncelere de bağlıdır (Altunoğlu ve Atav 2009). Aslında çevre sorunları, insanların yaşam biçimleri, içinde bulundukları değer yargıları ve çevreye karşı algı ve tutumundan oluşmaktadır (Gökçe ve ark. 2007). Tutum, bir nesneye ilişkin duygu, düşünce ve davranışlardan oluşmaktadır. Bu boyutlar birbirilerinden bağımsız değildir. Bir nesneye yönelik olumlu tutumu olan birey, bu nesneye karşı olumlu davranmaya, ona yaklaşmaya ve yardım etmeye eğilimli olacaktır (Yurtseven ve ark. 2010).

Çevre kirliliğinin yaşam üzerinde ki etkisi çok fazladır. Dünya Sağlık Örgütü, her yıl yaklaşık 7 milyon insanın, akciğerlere ve kardiyovasküler sisteme derinlemesine nüfuz eden kirli ve ince parçacıklara maruz kalmaktan öldüğünü, bu maruziyetin inme, kalp hastalığı, akciğer kanseri, kronik obstrüktif akciğer hastalıkları ve pnömoni dahil solunum yolu enfeksiyonları gibi hastalıklara neden olduğunu tahmin etmektedir. Hava kirliliğine bağlı ölümlerin % 90'ından fazlası, ağırlıklı olarak Asya ve Afrika'da düşük ve orta gelirli ülkelerde, ardından Doğu Akdeniz Bölgesi, Avrupa ve Amerika'daki düşük ve orta gelirli ülkelerde meydana gelmektedir (WHO 2019).

Kişi ve toplum sağlığını doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen fiziksel, kimyasal, biyolojik, sosyal ve psikolojik etkenlerin saptanması ve kontrol altına alınması uygulamalarına çevre sağlığı denir (Güler ve Akın 2006). Sağlıklı bir çevrede yaşamak tüm insanların doğuştan sahip olduğu bir haktır. İnsan yaşamının sağlıklı ve başarılı bir şekilde devam edebilmesi, insanın genetik yapısı ve çevre koşullarının etkisi ile bir bütündür. Soğuk, sıcak, nem, rakım, beslenme, jeolojik ve topografik yapı, insanın sosyoekonomik ve eğitim düzeyi gibi çevresel etmenler kaliteli ve sağlıklı yaşamı doğrudan etkilerken hem de genetik yapının çalışıp çalışmaması üzerine, doğrudan veya dolaylı etkilidir (Akın 2014). Son yüzyılda meydana gelen hızlı nüfus artışı, endüstrileşme, kaynakların sınırsız bir şekilde kullanılması çevresel kirlenmenin yaşamı tehdit eder bir noktaya ulaşmasını sağlamıştır (Yurtseven ve ark. 2010). Bu durum çevre ve çevre sorunlarına karşı insanların duyarlılıklarının artmasına sebep olmuştur. İnsan sağlığı ve çevre kalitesi birbiriyle yakından ilişkilidir. Aralarındaki bu ilişki, Avrupa'da politika belirleyicileri arasında on yıllardır kabul edilmekte ve son yıllarda da, 7. Çevre Eylem Programı için Avrupa Komisyonu'nun hazırladığı öneride kilit taşı olarak karşımıza çıkmaktadır (EEA-JRC ortak raporu 2013).

Son yıllarda çevre kirliliğinin ve çevre sorunlarının sağlık üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar mevcuttur. Hava kaynaklı partiküller ve ozon gibi kirleticiler mortalitenin, solunum ve kardiyovasküler hastalıkların artması ile ilişkilendirilmiştir (Brunekreef ve Holgate 2002). Yine benzer odaklı bir çalışmada, açıkhava ve trafikten kaynaklanan hava kirliliğinin halk sağlığı üzerindeki etkisi incelenmiştir (Künzli ve ark. 2000). Avrupa Komisyonu ve Avrupa Çevre Ajansının 2013 yılında yayınladığı Çevre ve İnsan Sağlığı isimli ortak raporda ise insan sağlığına etki eden, Kimyasallar, Açık Ortam Havası, Kapalı Ortam Havası, Su, Gürültü, Radon, Elektromanyetik Alanlar, Yeşil alanlar ve doğal çevre, Ultraviyole Radyasyon, İklim Değişikliği, Nanoteknoloji gibi birçok başlık incelenmiştir (EEA-JRC ortak raporu 2013).

Literatürde öğrencilerin çevreye karşı tutumları ve bilgi düzeyleri ile ilgili araştırmalar, genel olarak çevreye karşı tutumun ve bilgi düzeylerinin belirlenmesi, bu amaçla geliştirilmiş ölçekler kullanılması ve bu ölçekleri araştırmanın amacına uygun olarak güncellemek üzerinedir. Ayrıca, bu çalışmalar eğitim bilimciler tarafından yapılmış olup araştırmalar eğitim odaklı yapılmıştır. Ancak literatürde hemşireler tarafından yapılmış çevre sağlığı ve öğrencilerin çevreye karşı tutumunu ele alan

çalışmalar kısıtlıdır. Bu çalışmanın ilköğretim 7. sınıflarla uygulanması uygun görülmüştür. Çünkü, ölçek 7. sınıflara daha uygundur, ayrıca 8.sınıf öğrencileri liselere giriş sınavlarına hazırlandıkları için zamanları alınmak istenmemiştir.

Bu tez çalışmasının amacı, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin çevreye karşı tutum ve bilgi düzeylerini belirlemek ve bu doğrultuda çevre ve çevre sağlığını tehdit eden eksiklikleri tespit etmektir. Elde edilecek verilerin okul sağlığı çalışmalarında ve öğrencilerin sağlığını geliştiren programlarda temel oluşturacağı düşünülmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. ÇEVRE VE SAĞLIK

İnsan günlük yaşamında farkında olarak ya da olmayarak bir şekilde isteyerek veya istemeyerek çevresiyle iletişim halindedir ve bu etkileşim bireyin performansını, fiziksel kapasitesini ve sağlığı etkileyebilir (Babayiğit ve ark. 2011).

İklim değişikliği, doğal kaynakların azaltılması, biyoçeşitliliğin kaybı ve ekosistemin bozulması gibi uzun süreli çevresel sorunlar nedeniyle, insan sağlığı ve esenliği dahil olmak üzere potansiyel geniş çaplı, uzun dönemli ve geri dünüşümsüz etkiler sonucu, dünya çevrenin sistemik olarak bozulmasıyla karşı karşıyadır (McMichael ve ark. 2009).

İklim ve toprak kullanımındaki değişiklik, şehirleşme, uluslar arası seyahat ve ticaret, halk sağlığı sistemlerindeki eksiklikler ve küresel ekonomiler sağlık üzerinde potansiyel önemli bir yük oluşturarak pandemi riskini etkileyebilir (EEA-JRC ortak raporu 2013).

Sağlık açısından bakıldığında çevre; fizikojeokimyasal, biyolojik ve sosyokültürel olmak üzere üç ana grupta incelenir.

Bu özellikleriyle çevre;

- Hastalıklar için zemin hazırlayabilir,

- Doğrudan hastalık nedeni olabilir,

- Hastalıkların yayılmasını kolaylaştırabilir,

- Hastalıkların seyrini ve sonucunu etkileyebilir

Nitekim, toplumda görülen tüm kanserlerin %5'inin çevresel ve kimyasal etkilenime bağlı olduğu, çevre-sağlık ilişkisinde en temel hastalık ve yaralanmaların küresel hastalık yükü içindeki yüzdesinin %10-90 arasında değiştiği bildirilmekte, dünya hastalık ve kaza yüküne çevre katkısının %23 olduğu tahmin edilmektedir (Güler ve Akın 2006).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün 6 Mart 2017 tarihli raporunda 5 yaş altı çocuklarda 4 ölümden en az 1'inin sağlıksız ortamlara bağlı olduğu belirtilmektedir.

Kapalı alan ve açık hava kirliliği, pasif içicilik, kirli su, sağlık bakımı eksikliği ve yetersiz hijyen gibi çevresel risklerin her yıl 5 yaş altı çocukların yaklaşık 1.7 milyonunun yaşamını kaybetmesine neden olduğu raporda vurgulanmaktadır (WHO 2017).

2.1.1. Sağlığı Etkileyen Başlıca Çevre Sorunları

2.1.1.1. Hava Kirliliği

Dünya ısınmaya ve kalabalıklaşmaya devam ederken, kullanılan makineler kirli gazların atmosfere yayılmasına olanak sağlamaktadır. Solunan hava tehlikeli şekilde günden güne kirlenmeye devam etmektedir ve 10 kişiden 9'u kirli hava solumaktadır ve bu da her yıl 7 milyon insanı öldürmektedir (WHO 2018).

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre dünyada hava kirliliği sınırlarını aşan bölgelerde, çocuklar dâhil olmak üzere küresel nüfusun %92'si yaşamaktadır. Üç milyondan fazla insan, katı yakıtların kullanımı ile ev içi hava kirliliğine maruz kalmaktadır. Hava kirliliği, beş yaş altı çocuklarda yılda yaklaşık 600.000 ölüme neden olmakla birlikte, solunum yolu enfeksiyonları, astım, istenmeyen yenidoğan sorunları ve konjenital anomaliler için risk oluşturmaktadır (Gündoğdu ve ark. 2016).

Kötü hava kalitesine maruziyet ve savunmasızlık sonucu oluşan maruziyet ve problemler toplumda eşit olarak dağılmamaktadır. Çocuklar, yaşlılar ve sosyal olarak dezavantajlılar olumsuz etkilere daha fazla maruz kalmaktadırlar (EEA-JRC ortak raporu 2013).

Hava kirliliğinin çocuklarda bilişsel gelişimi de olumsuz etkilediğini gösteren çalışmaların sayısı son yıllarda artmıştır (WHO 2017). Karbonmonoksit gibi gazlar, uzun dönemde solunum yollarını etkilemenin yanı sıra öğrenmeyi etkilemekte, yorgunluk, görme yetersizliği, konfüzyon ve fetal yaşamın ilk trimesterinde maruz kalındığında düşük doğum ağırlığına sebep olmaktadır (Suwanwaiphatthana ve ark. 2010).

Hava kirliliği, dünya çapında çocuk mortalitesinin önde gelen nedenleri arasında yer alan pnömoni hastalığı yükünün %50'sinden fazlasıyla ilişkilendirilmektedir. Hava kirliliği, çocuklarda hem akut hem de kronik solunum yolu hastalıkları için bir risk faktörü iken, pek çok başka hastalıklar için de önemli bir sağlık tehditidir (Gündoğdu ve ark. 2016).

2.1.1.2. Su Kirliliği

Su, insan sağlığı ve yaşamın devamlılığı için önemli bir doğal kaynak olup, su ekosistemini desteklemenin yanı sıra neredeyse tüm ekonomik faaliyetlerin de ayrılmaz bir parçasıdır. Nüfus artışı, çevresel bozulma, iklim değişikliği, ekonomik koşullar, teknolojik kapasite, altyapı ve yönetim dahil olmak üzere su kalitesi ve bulunabilirliğini etkileyen pek çok faktör vardır (EEA-JRC ortak raporu 2013).

Su kalitesi ve insan sağlığı arasındaki ilişki, teknolojik kaynakların da faydalarıyla birlikte iyice anlaşılmış olup, su ve sağlık bağlantısındaki karmaşıklıklar da son yıllarda daha iyi anlaşılmaktadır. Kent temizliğindeki ve su kalitesindeki gelişmeler, enfeksiyöz ve paraziter hastalıkların yükünün azaltılmasına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Yine de düşük su kalitesi, kirli suyun ve su ürünlerinin tüketilmesi yoluyla halk sağlığına yönelik potansiyel bir tehdit olmaya devam etmektedir (EEA-JRC ortak raporu 2013).

Sulardaki biyolojik (virüs, bakteri, parazit) ve kimyasal kirlilik çocuk sağlığını; içme, temizlik, yıkanma ve sulama sırasında tehdit etmektedir. İçme suyunda yüksek seviyede bulunabilen flor, florozise, arsenik ise ciddi polinöropati ve deri sorunlarına neden olabilmektedir. Fazla miktardaki nitratlar, 3-6 aylık bebeklerde methemoglobinemiye ve kurşun borularından içme sularına geçen kurşun ise nörolojik sorunlara yol açabilmektedir. Kirli suyla bulaşma sonrası bakteri, virüs, protozoon ve helmint enfeksiyonları görülebilmektedir (Gündoğdu ve ark. 2016).

Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezine (Centers for Disease Control and Prevention, CDC) göre, dünyada her yıl 5 yaş altı 801.000 çocuk ishalden ölmekte ve beş yaş altı ölümlerin en sık ikinci nedeni olan ishalin %88'inin güvenli olmayan su, yetersiz temizlik ve hijyen nedeniyle olduğu bildirilmektedir (Gündoğdu ve ark. 2016).

2.1.1.3. Gürültü

İnsan ve toplum üzerinde olumsuz etki yapan ve istenmeyen seslere gürültü denmektedir. Belirgin bir yapısı olmayan, içerdiği öğelerle kişiyi bedensel veya psikolojik olarak etkileyebilen ses düzeni olarak da tanımlanmaktadır (Güler ve Çobanoğlu 1994).

Gürültü toplumu en rahatsız eden çevre sorunlarından birisidir. EEA'nın verilerine göre; 103 milyondan fazla kişi 55 db Lgag'den (Lgag=gündüz-akşam-gece ses düzeyi) yüksek trafik gürültü düzeyine maruz kalmakta ve yaklaşık 24 milyon kişi ise 65

dB Lgag'den yüksek gürültü düzeyine maruz kalmaktadır. 40 dB'den yüksek gürültü düzeyi huzuru etkilemektedir. Birçok kişi 50 dB'de gürültüden orta düzeyde ve 55 dB'de gürültüden ciddi düzeyde rahatsız olmaktadır (EEA-JRC ortak raporu 2013).

Gürültü insanları hem psikolojik ve fizyolojik olarak etkiler. Uyku, dinlenme, çalışma ve iletişim gibi temel aktiviteleri etkiler. Gürültünün sebep olduğu hastalıklardan bazıları, kardiyovasküler hastalıklar, çocuklarda bilişsel bozukluk, uyku bozukluğu, sıkıntı ve buna bağlı rahatsızlıklardan oluşmaktadır (EEA-JRC ortak raporu 2013).

Avustralya'da 55 yaş ve üzeri bireylerde yapılmış kesitsel ve kohort tipte yapılan bir çalışmada; işyerinde gürültü maruziyeti ile kardiyovasküler hastalıkların 5 yıllık insidansı ile 10 yıllık mortalite oranları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada, koruyucu kullanan bireylerden 133 kişi, kullanmayanlardan 937 kişi işyerlerinde gürültüye maruz kaldıklarını rapor etmişlerdir. Koruyucu kullanmayan bireylerde kardiyovasküler hastalık (KVH) ve anjina pektoris görülme oranları kullanan bireylere göre sırasıyla %53 ile %75 olarak belirtilmiştir. Ayrıca işyerinde 1 ila 5 yıl arasında gürültüye maruz kalanların hiç gürültüye maruz kalmayanlara göre inme görülme oranı 3.44 kat daha fazla olarak saptanmıştır. İşyerinde gürültüye maruz kalmayan kişilerde KVH nedeniyle mortalite görülme oranı yılda %0.94 olarak belirtilmiştir (Gopinath ve ark. 2011).

2.1.1.4. İklim Değişikliği

İklim değişikliği; ekosistem, tarım ve yaşam koşullarını etkilemesi; kötü hava kalitesi, su kıtlığı ve su kalitesinin bozulması gibi var olan çevresel olayları alevlendirmesi; su ve enerji alt yapısını hasara uğratması yoluyla insan sağlığını doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebilir (EEA-JRC ortak raporu 2013).

İklim değişikliğinin sağlığa olan etkileri doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkmaktadır. Doğrudan olan etkiler, daha çok erken farkına varılan etkilerdir. Örneğin, sıcak dalgalarına bağlı meydana gelen ölümler ve hastane başvurularında artış olması pek çok ülkede araştırmalarla gösterilmiştir. Diğer bir örnek, sel ve fırtına gibi aşırı hava olaylarının sıklığında ve şiddetinde artışlar olması, buna bağlı olarak ölümler, yaralanmalar, göçler, toplumsal sorunlar ortaya çıkmasıdır (Aslan 2009). İklim değişikliğinin dolaylı sağlık etkileri ise, daha az bilinen ama toplum sağlığını büyük ölçüde tehdit eden etkilerdir. Örneğin, sağlık sorunlarına neden olabilen, hastalık bulaştıran ve taşıyan vektörlerin (haşere, böcek, kemirgen gibi) yaşam alanları

değişmektedir. Önceki yıllarda sivrisineğin yaşayamadığı serin iklim koşullarına sahip olan bölgeler, küresel ısınmanın sonucu olarak ılıman kuşağın genişlemesiyle sivrisineklerin yaşayabileceği iklim koşullarına sahip hale gelmektedir. Ilıman kuşağın genişlemesi ise hastalığın da geniş coğrafyalarda görülmesi anlamına gelmektedir (Aslan 2009).

İklim değişikliği sıcak hava dalgalarına neden olabilmektedir. Dış ortamdaki sıcaklık artışlarının uyum sağlanamayacak kadar yüksek olması durumunda, hastalıklar ortaya çıkabilir. Bazen de var olan hastalıklar tekrarlar veya ağırlaşır. Termal stresin en çok etkilediği kişiler (risk grupları); kalp akciğer siteminde hastalığı olanlar, yaşlılar, işinin gereği olarak dış ortamda çalışmak zorunda ayrıca ishal gibi sıvı kaybına neden olan hastalıkları olanlardır (Aslan 2009).

İklim değişikliğine bağlı kuraklık, kaynakların yok olması vb. gibi sorunlar insanları daha yaşanabilir yerlere göç etme yoluna sokmaktadır. Doğal felaketler sonucu toplu şekilde göçler yaşanabileceği gibi geniş bir zaman dilimine yayılmış bir biçimde de görülebilir. 21. yüzyıl savaşlarının temel nedeninin "su kaynaklarına hakimiyet" olacağı, birçok ülkenin strateji ve projeksiyonlarda ön görülmektedir (Aslan 2009).

Dünyanın değişmesinde ki bir diğer etken de yeniden ortaya çıkan enfeksiyonlardır. HIV pandemisi, tüberküloz, frengi bu durumun örneklerinden bazılarıdır. Diğer uyanan enfeksiyonlar arasında Ebola virus, Hanta virus, Borelia burgdorferi (lyme hastalığı), Legionella pneumophila (Lejyoner hastalığı) sayılabilir. Bu hastalıklar geçmiş yıllarda dünya çapında önemli sağlık sorunları oluşturan enfeksiyonlardandır ve alınan önlemlerle yıllar içinde azalmıştır. Ancak son yıllarda yeniden halk sağlığını tehdit eden boyutlara ulaşmaya başlamıştır (Aslan 2009).

2.1.1.5. Diğer Etmenler

- **Kimyasallar**

İnsanlar, farklı kaynaklardan, çevresel etmenler aracılığıyla ve değişik yollardan kimyasallara maruz kalmaktadır. Su, hava, gıda, tüketim malzemeleri ve kapalı ortam tozları yutma, soluma ya da deri teması yoluyla insanların maruziyetinde rol oynayabilmektedir. Tüm kimyasallar tehlikeli olmamakla birlikte, bazılarına maruz kalmak ciddi sağlık sorunlarına ve/veya çevresel etkilere sebep olabilmektedir. Kişisel bakım ürünlerinde bulunan kimyasallar ve farmasötikler dahil, çevre ve insan sağlığına

ilişkin olası etkilerinin olduğu kanıtlanan yeni ortaya çıkan bir takım kirleticiler belirlenmiştir (EEA-JRC ortak raporu 2013).

- **Besin Kirliliği**

Gıda güvenliği için gereken farkındalığın artmasına ve bu konudaki gelişmelere rağmen, gıda kaynaklı hastalıklar günümüzde yaygın olup, hem gelişmekte hem de gelişmiş ülkeleri önemli derecede etkilemektedir. Dünyada çocuk ölümlerinin yaklaşık %45'i malnütrisyon ile ilişkilidir ve yetersiz beslenen çocuklar kötü motor ve bilişsel gelişim göstermektedirler. Çocukluk çağında yetersiz beslenme, yetişkin yaşamlarında birçok kronik hastalık için risk faktörü olabilmektedir (Gündoğdu ve ark. 2016).

- **Elektromanyetik alanlar**

Bugünlerde, özellikle kentsel alanlarda, düşük düzeylerde insan yapımı iyonize olmayan elektromanyetik alanlara maruz kalma yaşamın kaçınılmaz bir gerçeğidir. Elektrik güç hatları elektromanyetik alanlarla çevrilidir; elektrikli cihazlar elektromanyetik alanlar oluşturur. Dükkanlardaki hırsızlıktan koruma sistemleri ve kullanımı artan WiFi uygulamaları gibi birçok ticari cihaz elektromanyetik alan teknolojisine dayanmaktadır. Mobil iletişimle ilişkili olan, cep telefonları ve baz istasyonları diğer yaygın elektromanyetik emisyon kaynaklarıdır (EEA-JRC ortak raporu 2013).

Gündoğdu ve arkadaşlarının aktardığına göre, çocuklarda görülen beyin kanseriyle iletişim hatlarına yakın yaşamak arasında bir ilişki olduğu bildirilmiştir. Araştırmalarda, cep telefonu, tablet gibi teknolojik aletleri sık kullanan çocuklar ve gençlerin; gelişim gecikmesi, epidemik obesite, uyku bozuklukları, mental hastalıklar, saldırganlık, dijital demans ve bağımlılıklar gibi yaşam kalitesini bozan sağlık sorunlarıyla 4-5 kat daha fazla karşılaştıkları gösterilmiştir (Gündoğdu ve ark. 2016).

2.1.2. Hemşirelik, Çevre ve Sağlık

Ünsal'ın aktardığına göre, Florence Nightingale 1860'da hemşireliği, "hastayı iyileştirmek için hasta çevresini düzenleme ve iyileştirme eylemi" diye tanımlamıştır (Ünsal 2017). Nightingale o zamanlarda temiz hava ve suyun iyileşme ve sağlığın geliştirilmesi üzerinde durmuştur ve çevresel faktörlerin iyileştirilmesinde hemşirelik girişimlerinin etkisinin çok önemli olduğunu vurgulamıştır (Bahar ve Aydoğdu 2015).

İnsanlar cevreleriyle etkileşim halindedir ve sağlık/iyilik halleri çevre koşullarından etkilenmektedir. Bireylere bakım sürecinde iyileştirici çevre oluşturmak hemşirelerin temel gorevidir (Arslan Özkan ve Bilgin 2016).

Florence Nightingale çevre kuramında ve "Hemşirelik Üzerine Notlar" kitabında iyileştirici çevrenin önemine değinmiş ve iyileşme ortamları oluşturmada hemşirenin önemli bir sorumluluğu olduğunu dile getirmiştir. Nightingale, bakımın iyileştirici çevre ile desteklendiğinde, bireyin iyileşme süreci ve derecesinde önemli bir fark yaratıldığını belirtmiştir. Nightingale'e göre iyileşme çevresi içsel ve dışsal olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Nightingale içsel iyileşme çevresinin kapsamını varolma, bakım, sevgi, merhamet, yaratıcılık, derin dinleme, zarafet, dürüstlük, hayal, içtenlik, özfarkındalık, güven, kendi ve başkaları icin hizmet bilinci, akıl-beden-ruh bütünlüğünü kavrama, iyileştirici ilişkileri teşvik etme, öz bakımın ve sağlığın yükseltilmesini destekleme, dışsal iyileşme çevresinin elementlerinden etkilenme ve onlarla sıkı bağ kurmak olarak tanımlamıştır (Dossey ve ark. 2005).

Nightingale psikolojik ya da sosyal çevreden çok fiziksel çevrenin önemi üzerinde durmuştur. Bunun nedeni olarak da Nightingale'in yaşadığı dönemdeki savaş ve savaş sonrası koşullar gösterilebilir. Nightingale çevreyi, tüm dış koşullar olarak ele almıştır. Nightingale çevre kavramı kapsamında fiziki çevrenin yanı sıra psikolojik ve sosyal çevreye de yer vermiştir. Nightingale yazılarında havalandırma, temiz hava ve su, temizlik ve sıcaklığın sağlanması ile organizmanın doğal yenileme sürecinin aksamadan devam edeceğini belirtmiştir. Nightingale'e göre; fiziksel çevredeki faktörlerden herhangi birisi diğerini etkilemektedir. O hasta odasının uygun ısıda, sessiz, kokusuz, temiz, aydınlık olması gerektiğini ileri sürmüştür. Nightingale olumsuz bir çevrede bulunan fiziksel stresörlerin hastanın emosyonel durumunu olumsuz yönde etkileyeceğini kabul etmiştir (Ünsal 2017).

Bugün, çevresel sağlık risklerinin Nigthingale döneminden daha karmaşık olması nedeniyle, halk sağlığı hemşirelerinin çevre sağlığı konularıyla ilgilenmeleri zorunlu hale gelmiştir (Sattler ve ark. 2008). Nightingale'in anlayışı doğrultusunda bugünün hemşireleri birey ve toplum düzeyindeki çevre sağlığı kaygılarına cevap verecek şekilde ideal bir yerde konumlanmış durumdadırlar. Bu açıdan hemşireler çevre sağlığı konularını ele almada ve değerlendirmede önemli bir role sahiptirler (Özsoy ve Şimşek 2018).

Günümüzde çevre sağlığında hemşirelerin rolleri şunları içermektedir;

- Birey, aile ve toplumlar için çevresel etki (zarar) değerlendirmesi yaparak bilgilendirmek,

- Çevresel risklere maruziyetin önlenmesi ve sağlığın sürdürülebilmesi için politik savunuculuk yapmak,

- Okul, ev, işyeri gibi her ortamda çevre sağlığı ile ilgili değerlendirme ve tanılama yapmak,

- Çevre sağlığı hızla gelişen ve değişen bir konu olduğu için güncel ve güvenilir bilgiye nereden ulaşacaklarını bilmek,

- Çevresel sağlık riskleri ile ilgili bilgi kaynaklarının güvenirliliğini sorgulamak (Bahar ve Aydoğdu 2015).

Çevre sağlığı ilkelerini anlama, yorumlama, değerlendirme ve uygulama hemşirelerin temel prensipleri arasında yer almalıdır. Hemşireler disiplinler arası işbirliği yaparak hem bilime katkı sağlar hem de çevre konusunda farkındalığın artmasında öncülük edebilir.

2.2. İnsan ve Çevre

İnsan yaşamının sağlıklı ve başarılı bir şekilde devam edebilmesi, insanın genetik yapısı ile çevre koşullarının etkisi ve etkileşimine bağlıdır. Soğuk, sıcak, nem, rakım, beslenme, jeolojik ve topografik yapı, insanın sosyoekonomik ve eğitim düzeyi gibi çevresel etmenler hem kaliteli ve sağlıklı yaşamı doğrudan etkilerken hem de genetik yapının çalışıp çalışmaması üzerine, doğrudan veya dolaylı etkilidir. Bu nedenle çevre, yaşamın vazgeçilemez öğesidir. Çevresel etmenler, insanın büyümesi, gelişmesi ve her türlü aktivitesi için olmazsa olmazlarındandır (Akın 2014).

Hava, su, toprak ve dolayısıyla çevre kirlendiğinde insanın sağlıklı ve refah içinde olması söz konusu değildir. Aynı şekilde yeterli ve dengeli beslenemeyen insan sağlıklı ve dinçliğini koruyamayacağı gibi kaliteli bir yaşam sürdürmesi de beklenemez. Çevresel etmenler insanın bedensel, ruhsal, sosyal ve bilişsel yapıları üzerine doğrudan etkilidir (Akın 2014).

2.2.1. Çocuk ve Çevre

Güvenli, sağlıklı ve koruyucu bir ortam, tüm çocukların normal ve sağlıklı bir şekilde büyümesini ve gelişmesini sağlamak için çok önemlidir. Dünya Sağlık Örgütü'nün bildirdiğine göre 2015 yılında, çevresel risklerin azaltılması, 5 yaşın altındaki çocukların 5,9 milyon ölümünün dörtte birinden fazlasını önleyebilirdi (WHO 2018).

Çocuklar özellikle hava kirliliğine, tehlikeli kimyasallara, iklim değişikliğine ve yetersiz su, temizlik ve hijyene karşı savunmasızdır (WHO 2018).

Çevrenin uzun dönemdeki durumu, gelecek kuşakların çevreye özen göstermesi ile yakından ilişkilidir. Çocukluk Birliği (Childhood Alliance) kurulu tarafından yayınlanan bir raporda, çocukluk döneminin doğal dünyaya ilişkin endişe, ilgi, farkındalık, eğilim, değer verme ve bilgi kazanma açılarından kritik bir dönem olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, çevreye ilişkin çalışmalara erken yaşlarda başlanması büyük önem taşımaktadır (Gökçe ve ark. 2007).

Özellikle son yıllarda çevreye yönelik endişelerin artması, okulöncesi ve ilköğretim dönemi çocukları için çevresel farkındalık etkinliklerinin eğitim programlarında daha fazla yer alması sonucunu doğurmuştur. lköğretimin bir amacı, beceri kazandırmak, bir amacı da bireylerin toplumda etkin bir biçimde işlevde bulunabilmesi için gereken tutumları geliştirmektir (Gökçe ve ark. 2007).

lköğretim, bireye okuryazarlık, problem çözme gibi birçok bilişsel beceri kazandırarak yaşamda başarılı olmaya temel oluşturur. Bunlar, çevre ile bireyin ilişkilerinde son derece önemli becerilerdir (Gökçe ve ark. 2007).

2.3. Çevresel Değerler

Toplumsallaşma sürecinde oluşan değerler, hareket, davranış ve eylemlerin iyi ya da kötü olmasını belirlemede etken olmaktadır.

Değerler, karşı karşıya kalınan olay veya sorunları çözmede; sergileyeceğimiz tutum ve davranışların belirlenmesinde; kendi eylemlerimizi ve davranışlarımızı etik açıdan değerlendirmemizde belirleyici bir öneme sahiptirler. Değerler, beşeri ve fiziki çevreye, doğa, doğadaki olaylara ve doğanın unsurlarına nasıl yaklaştığımızı da etkiler ve belirler. Bireylerin doğal kaynakları kullanımı, çevreye gösterdikleri ilgi ve sevgi, çevre sorunlarına gösterdikleri tepki ve özveri, bitki ve hayvanlara yaklaşımlarını değerler

belirlemektedir. Doğadaki olaylar veya çevresel tehditler karşısında bireylerin nasıl tavır veya davranış sergilemeleri gerektiğini yine değerler belirlemektedir (Atasoy 2005).

2.3.1. Çevresel Tutum ve Davranışlar

İnsan, bilgi, kültür ve öğrenim seviyesini geliştirip yükseltebilen, toplumsal ve psikososyal bir varlıktır. Eğitim ve toplumsallaşma süreci ailede başlar, çevrede şekillenir ve devam eder. Bireyde çevre bilincinin gelişimi, ekolojik tutum ve davranışların değişimi de bu aşamaları izler. Bir başka anlatımla, bireyde çevreye yönelik tutumların ortaya çıkmasında ve şekillenmesinde anne-baba, eğitim, yaşam ve çalışma çevresi gibi farklı etkenler önem taşımaktadır. Farklı eğitim-öğretim sürecinden geçmiş, farklı maddi ve manevi özelliklere sahip, farklı konut, iş ve yerleşim ortamlarında, farklı mesleki, sosyal ve kültürel özelliklere sahip bireylerin farklı çevresel tutum ve davranışlara sahip olmaları beklenmektedir (Atasoy 2005).

Sakallı'nın aktardığına göre Katz tutumların dört farklı işlevi olduğunu belirtmiştir:

1. Anlama veya bilgi işlevi.
2. İhtiyaçların karşılanması işlevi.
3. Egoyu savunma işlevi.
4. İçsel değerlerin ifade edilmesi işlevi (Sakallı 2001).

Atasoy'a göre eğitimciler tutumun üç bileşeni üzerinde anlaşmışlardır. Bunlar: biliş, etkileme ve davranma eğilimidir. Bazı bilim adamları ise tutumun dört ana unsurdan oluştuğunu iddia etmektedirler:

A. Bilişsel düzey: Bilişsel düzey, gözlenebilen bir nesneye yönelik olarak inançlarımız, tercihlerimiz, algılamalarımızdır.

B. Duygusal düzey: Gözlemlenebilen bir nesneye ilişkin olarak hissettiğimiz endişe, hoşlanma veya kızgınlık gibi duygularımıza atıfta bulunmaktadır.

C. Davranışsal yönelimler düzeyi: Davranışsal yönelimler, tutum nesnesine ilişkin olarak hedeflerimiz, arzularımız ve beklenen tepkilerimizdir.

D. Değerlendirme düzeyi: Değerlendirme, genellikle tutumun temel unsuru olarak düşünülmektedir. Değerlendirme, bir tutum nesnesine ilişkin iyi veya kötü bir ifadede bulunmaktır. Bir tutum nesnesine ilişkin olumlu veya olumsuz bir tutumdan

bahsettiğimizde, değerlendirme boyutuna atıfta bulunuyoruz demektir. Değerlendirme, bilişsel, duygusal ve davranışsal unsurların bir fonksiyonudur. Daha önce yapılan bir değerlendirme bellekte depolanır, dolayısıyla daha sonra bir davranış öncesinde genellikle hatırlanır. Yani, duygusal ve bilişsel unsurlar fazla etkili olmayabilirler (Atasoy 2005).

İnsanların veya toplumların, çevreye veya doğadaki unsurlardan herhangi birine yönelik bilinçli, planlı, amaçlı faaliyet veya eylemlere çevresel davranış denir (Atasoy 2005). Bu tanımdan da anlaşıldığı gibi çevresel davranış tutarlı, bilinçli, düşünülmüş ve amaçlı olması gerekir. Ayrıca birey, grup veya toplumun ortaya koydukları eylem veya faaliyet, toplumsal çevreye veya doğal çevreye yönelik olabildiği gibi biyosferin bir bölümüne, bir ekosisteme, bu ekosistemin herhangi bir parçasına, canlı veya cansız herhangi bir nesneye yönelik de olabilir (Atasoy 2005).

Günümüzde davranış, ancak belli durumlarda, belli etkenler altında tutumlarla tutarlılık ve paralellik gösterir. Yani, açık, tutarlı, belirgin, güçlü ve özgül tutumlar, çatışan ortamsal baskıların bulunmadığı durumlarda davranışla paralellik gösterir. Özellikle, küçük yaşlardaki çocuklarda çevresel tutum ile çevresel davranışlar veya sözel ifadeler ile gözlenen yaşantılar arasında pek paralellik görülmemektedir. Yani çevresel kültür ve bilincin yüksek olması, olumlu çevresel tutumlara yol açmayabileceği gibi, olumlu çevresel tutumların olumlu çevresel davranışa da dönüşemeyeceğine işaret etmektedir (Atasoy 2005).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu çalışma , ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin çevreye karşı tutum ve bilgi düzeylerini belirlemek ve bu doğrultuda çevre ve çevre sağlığını tehdit eden eksiklikleri tespit etmek amacıyla tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte planlandı.

3.2. Araştırma Soruları

1. İlköğretim öğrencilerinin çevre bilgi ve tutum puanları nasıldır?
2. Çevre sorunlarının sağlığı etkilediğini düşünen ve düşünmeyen çocukların bilgi ve tutum puanları arasında fark var mıdır?
3. Öğrencilerin sosyodemografik özellikeri ile çevre tutum ve bilgi puanları arasında ilişki var mıdır?
4. Çevre bilgi düzeyleri ile çevre tutumu arasında ilişki var mıdır?
5. Çocukların objektif ve subjektif çevre bilgisi arasında ilişki var mıdır?

3.3. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih

Araştirma, Kırklareli ili Merkez ilçesinde bulunan ilköğretim 7. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirildi. Araştırma verileri 2018 Mayıs ayında toplandı.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Çalışmanın evreni Kırklareli ili Merkez ilçesinde bulunan ilköğretim 7. sınıf öğrencileridir. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan bilgiye göre bu öğrencilerin sayısının 550 olduğu belirlenmiştir. Örneklem seçimine gidilmeksizin tüm öğrencilerin çalışmaya katılması planlanmış fakat bilgilendirilmiş onam formunu onaylayan 7. sınıf velilerinin çocuklarıyla 131 kişi olarak çalışma tamamlanmıştır. Veri toplanan okullar aşağıda listelenmiştir:

1. Ahmet Yener Ortaokulu
2. Fahri Kasapoğlu Ortaokulu
3. Cumhuriyet Ortaokulu
4. Ahmet Mithat Ortaokulu
5. TOKİ Ahmet Cevdet Paşa Ortaokulu

6. İstiklal Ortaokulu
7. Mustafa Dalcalı Ortaokulu

3.5. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanması için gerekli izinler ve etik kurul onayı alındıktan sonra öncelikle belirlenen okullarda ilgili sınıfların velilerine bilgilendirilmiş onam formu gönderildi ve velisi izin veren çocuklardan veriler toplandı. Öğrencilere gerekli açıklama yapıldıktan sonra gönüllü olan öğrenciler çalışmaya dahil edildi. Veri toplama için öğrencilerle bir kez görüşüldü ve aşağıda belirtilen veri toplama araçlarını doldurmaları istendi. Bu işlem yaklaşık bir ders saati (30-40 dakika) sürdü. Verilerin toplanmasında aşağıda listelenen veri toplama araçları kullanıldı.

- Kişisel Bilgi Formu (Ek-1):
- Çevre Bilgi Anketi (Ek-2)
- Çevre Tutum Ölçeği (Ek-3)

3.5.1. Kişisel Bilgi Formu (Ek-1)

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formda öğrenci ve ailelere ilişkin sosyo-demografik özellikler ve yaşadıkları çevreye ait bilgilerin yer aldığı toplam 16 soru bulunmaktadır. Formda, 16. soru kendi içinde 13 soruya ayrılmış ve sorulara ‘bilgim yok’, ‘duydum ama açıklayamam’, ‘açıklayacak kadar bilgim var’ şıklarının altına uygun ifadeyi işaretlemeleri istenmiştir.

Sosyoekonomik düzey için, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve ailenin gelir düzeyi için ayrı ayrı standart skorlar (Z skoru) hesaplandı. Z skorları toplanarak her birey için toplam sosyoekonomik düzey skoru oluşturuldu. Daha sonra sosyoekonomik düzey, örneklemin medyans skoruna göre düşük ve yüksek olarak iki gruba ayrıldı.

3.5.2. Çevre Bilgi Anketi (Ek-2)

Emin Atasoy tarafından 2005 yılında geliştirilen bu araç toplam 33 çoktan seçmeli sorudan oluşmaktadır. Her bir soru dört seçenekli olup, uygulama esnasında öğrencilerden doğru varsaydıkları seçeneği işaretlemeleri, kesinlikle bilgi sahibi olmadıkları soruları ise boş bırakmaları istenmiştir. Her doğru cevap için 1 puan verilmiş, ayrıca yanlış yapılan sorular doğruları götürmediğinden dolayı, öğrenciler doğru yanıtladığı soru sayısı kadar puan almıştır. Özetle, bir ilköğretim öğrencisi bu anketten

en az 0 en fazla 33 puan alabilmektedir. Sorular, çocukların ilköğretimde kavramış olmaları gereken ekosistem, doğal ve toplumsal çevre, insan-doğa etkileşimi ve ekoloji konuları ile ilgili maddeler içermektedir. Anketin kullanımı için yazardan izin alınmıştır (Ek-4). Anketin konuları ve bu konuların hangi sorularda yer aldığı Tablo 3.1'de gösterilmiştir. Ölçeğin güvenirliliğini ölçmek için, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak α=.83 bulunmuştur.

Tablo 3.1. Çevre Bilgi Anketi Alt Konu Başlıkları ve Soru Dağılımları

Çevre Bilgi Anketi Alt Konu Başlıkları	Sorular	Toplam Soru
1. Çevre sorunları ve Çevre Kirliliği.	1, 4, 7, 11, 17, 23,	6
2. Hayvanlar ve Bitkiler	2, 6, 10, 12, 24, 32,	6
3. Enerji Kaynakları ve Geri Dönüşüm	3, 5, 8, 14, 22,	5
4. İnsan – Çevre İlişkileri ve Doğal Afetler	16, 18, 19, 20, 21, 27	6
5. Atmosfer, Hidrosfer, Litosfer	9, 15, 25, 28, 29	5
6. Ekosistem, Biyom ve Besin Zinciri	13, 26, 30, 31, 33	5

3.5.3. Çevre Tutum Ölçeği (ÇTÖ) (Ek-3)

Emin Atasoy tarafından 2005 yılında geliştirilen ÇTÖ' de toplam 25 madde yer almaktadır. Bu maddeleri okuyan öğrenciler kendi düşünce ve görüşlerini yansıtarak, "kesinlikle katılıyorum", "çoğunlukla katılıyorum", "kararsızım", "çoğunlukla katılmıyorum" ve "kesinlikle katılmıyorum" seçeneklerinden birini işaretlemişlerdir. Ölçek uygulanmadan önce öğrencilerin yapacakları işaretlemelerin doğru veya yanlış olmadığını, her öğrencinin kendi düşünce ve görüşünü içtenlikle yansıtmaları gerektiği vurgulanmıştır. Ölçeğin güvenirliliğini ölçmek için, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak α=.77 bulunmuştur.

ÇTÖ' deki her bir maddeye verilen en çevre lehinde yanıta 5 puan verilirken, en az çevreci cevaba ise 1 puan verilmektedir. Böylece, ÇTÖ' den alınabilecek muhtemel puan sonuçları en az 25 ile en fazla 125 arasında değişmektedir.

Çevre tutum ölçeğinde yer alan 25 sorunun dağılımına baktığımıza 5 soru hayvanlar ve bitkiler, 5 soru ekolojik sorunlar ve çevre kirliliği, 5 soru tüketim ve

tutumluluk, 5 soru insan - çevre ilişkileri ve çevre duyarlılığı ve 5 soru da enerji kaynakları ve enerji kullanımı konularını kapsamaktadır. Ölçeğin kullanımı için yazardan izin alınmıştır (ek-4). Ölçeğin konuları ve bu konuların hangi sorularda yer aldığı tablo 3.2'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Çevre Tutum Ölçeği Alt Konu Başlıkları ve Soru Dağılımları

Çevre Tutum Ölçeği Alt Konu Başlıkları	Sorular	Toplam Soru
1. Hayvanlar ve Bitkiler	11, 12, 13, 14, 15	5
2. Ekolojik Sorunlar ve Çevre Kirliliği	8, 9, 19, 20, 22	5
3. Tüketim ve Tutumluluk	1, 2, 3, 10, 17	5
4. İnsan Çevre İlişkisi, Çevre Duyarlılığı	4, 6, 7, 24, 25	5
5. Enerji Kaynakları ve Enerji Kullanımı	5, 16, 18, 21, 23	5

3.6. Araştırmanın Uygulanması

Veri toplama işlemine başlanmadan önce etik kurul onamı ve okulların bağlı bulunduğu Kırklareli Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izin alınmıştır. Daha önce de belirtilen 7 okula gidilmiş, okul müdürüne Milli Eğitim İzninin birer kopyası teslim edilmiş ve 7. sınıf mevcudu kadar bilgilendirilmiş veli onam formu okula teslim edilmiş ve sonrasında bilgilendirilmiş onam formları toplanmıştır. Her okulun uygun olduğu tarih ve saatte okullara gidilmiş, bu tarih genellikle seçmeli derslere denk getirilmiştir. Ailesi bilgilendirilmiş onam formunu onaylayan öğrencilere gerekli açıklama yapılmış, öğrenciler için ikinci bir onam formu dağıtılmış, onaylayan öğrencilerle o ders saatiiçinde araştırma soruları uygulanmıştır. Bu süre 30-40 dakika arasındadır.

3.7. Veri Analizi

Verilerin çözümlenmesinde SPSS v22 (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistik olarak ortalama, standart sapma, minumum, maksimum değerleri hesaplandı. Parametrelerin iki grup karşılaştırmalarında student t testi, üç ve üzeri grup karşılaştırmalarında Oneway ANOVA testi kullanıldı.

3.8. Etik Konular

Araştırmanın planlama aşamasında T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı (02.04.2018 tarih 04 sayılı) (Ek-6) ve gerekli kurum izni alındı (T:C: Kırklareli Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü) (Ek-5).

Araştırmada veriler toplanmadan önce T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulu'nun uygun gördüğü 'Bilgilendirilmiş gönüllü onam formu (veli)' ve 'Bilgilendirilmiş gönüllü onam formu (öğrenci)' formları yazılı olarak veli ve öğrencilerden toplanmıştır. Öğrencilere veriler toplanmadan önce tekrar sözlü olarak bilgilendirilme yapılmıştır.

3.9. Araştırmanın Güçlü Yanları ve Sınırlılıkları

- **Güçlü Yanları**

  - Bu konuda hemşire tarafından yapılan ilk çalışmalardan olması

  - Araştırmanın 7 farklı okulda yapılmış olup, tek okula indirgenmemiş olması

- **Sınırlılıkları**

  -Bilgilendirilmiş veli onam formununun tüm velilerce kabul edilmemesi ve buna bağlı olarak çalışma örnekleminin azlığı

4. BULGULAR

4.1. Tanıtıcı Özellikler

Elde edilen bulgular (Tablo 4.1) incelendiğinde, örneklemin 66'sının (%50,4) kız, 64'ünün (48,9) erkek olduğu görülmektedir. Örneklemde bulunan öğrencilerin not ortalamalarına bakıldığında 83'ünün (%63,4) pekiyi, 35'inin (%26,7) iyi, 9'unun (%6,9) orta, 3'ünün (%2,3) geçer olduğu görülmektedir. Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi incelendiğinde, 2'sinin (%1,5) okur yazar olmadığı, 39'unun (% 29,8) ilkokul mezunu, 20'sinin (%15,3) ortaokul mezunu, 46'sının (% 35,1) lise mezunu, 18'inin (% 13,7) üniversite mezunu, 3'ünün (% 2,3) yüksek lisans mezunu, 2'sinin (% 1,5) doktora mezunu olduğu görülmektedir. Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi incelendiğinde, 2'sinin (%1,5) okur yazar olmadığı, 22'sinin (% 16,8) ilkokul mezunu, 27'sinin (% 20,6) ortaokul mezunu, 41'inin (% 31,3) lise mezunu, 31'inin (%23,7) üniversite mezunu, 6'sının (% 4,6) yüksek lisans mezunu, 1'inin (% 0,8) doktora mezunu olduğu görülmektedir. Örneklemde bulunan öğrencilere gelir düzeyi sorulduğunda, 5 kişi (% 3,8) ancak geçinebildiğini, 51 kişi (% 38,9) orta düzeyde olduğunu, 59 kişi (% 45) iyi düzeyde olduğunu, 15 kişi (% 11,5) çok iyi düzeyde olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin aile tipine bakıldığında, 98'inin (% 74,8) çekirdek aile, 27'sinin (% 20,6) geniş aile, 4'ünün (% 3,1) dağılmış aile olduğu görülmektedir.

Tablo 4.1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri

Tanıtıcı Özellikler (n:130)		n	%
Cinsiyet	Kız	66	50,4
	Erkek	64	48,9
Not Ortalaması	Geçer	3	2,3
	Orta	9	6,9
	İyi	35	26,7
	Pekiyi	83	63.4
Anne Eğitim Düzeyi	Okur yazar değil	2	1,5
	İlkokul mezunu	39	29,8
	Ortaokul mezunu	20	15,3
	Lise mezunu	46	35,1
	Üniveriste mezunu	18	13,7
	Yüksek lisans mezunu	3	2,3
	Doktora mezunu	2	1,5
Baba Eğitim Düzeyi	Okur yazar değil	2	1,5
	İlkokul mezunu	22	16,8
	Ortaokul mezunu	27	20,6
	Lise mezunu	41	31,3
	Üniveriste mezunu	31	23,7
	Yüksek lisans mezunu	6	4,6
	Doktora mezunu	1	0,8
Gelir Düzeyi	Kötü	5	3,8
	Orta	51	38,9
	İyi	59	45
	Çok iyi	15	11,5
Aile Tipi	Çekirdek aile	98	74,8
	Geniş aile	27	20,6
	Dağılmış aile	4	3,1
	Diğer	1	0,8

4.2. Öğrencilerin Çevre ile İlgili Cevapları

Elde edilen bulgular incelendiğinde (Tablo 4.2), araştırmaya katılan 7. sınıf öğrencilerinin 52'sinin (%39,7) evcil hayvanı olduğu, 113'ünün (%86,3) çevre sorunlarının sağlığı etkilediğini düşündüğü, sadece 8'inin (% 6,1) herhangi bir çevre topluluğuna üye olduğu, 75'inin (%57,3) okulunda çevre kulübü bulunduğu, 65'inin (%49,6) evinde bahçe bulunduğu, 4'ünün (%3,1) doğayla vakit geçirmekten (yürüyüş, piknik, vb.) ya da doğa ile ilgili belgesel ya da programlar izlemekten zevk almadığı, 23'ünün (% 17,6) doğayla vakit geçirme ya da doğayla ilgili programlardan yalnızca

birinden hoşlandığı, 103'ünün (%78.6) hem doğayla iç içe olmaktan hem de doğayla ilgili programlar izlemekten hoşlandığı görülmektedir.

Tablo 4.2. Çevre ile İlgili Olgular

Çevre ile İlgili Olgular (n:131)		n	%
Evcil Hayvan Var mı?	Evet	52	39,7
	Hayır	79	60,3
Çevre Sorunları Sağlığı Etkiler mi?	Evet	113	86,3
	Hayır	18	13,7
Çevre Topluluğuna Üye mi?	Evet	8	6,1
	Hayır	121	92,4
Okulda Çevre Kulübü Var mı? (n:126)	Evet	75	57,3
	Hayır	51	38,9
Evin Bahçesi Var mı?	Evet	65	49,6
	Hayır	66	50,4
Doğa ile Ne Kadar İç İçe? (n:130)	Ne yürüyüşten ne filmden hoşlanan	4	3,1
	Yürüyüşten veya filmden hoşlanan	23	17,6
	İkisinden de hoşlanan	103	78,6

4.3. Çevre Bilgi ve Tutum Puanları

Örneklemde bulunan öğrencilere 3 ölçek uygulanmış olup, sonuç istatistiği Tablo 4.3' de verilmiştir.

Çevreye ile ilgili durumların bulunduğu ve 13 sorunun yer aldığı ölçek, öğrencilerin bilgisini ölçmekten daha çok öğrencilerin neyi ne kadar bildiğini düşündüğünü ölçmektedir bu nedenle bu ölçeğin öğrencinin subjektif bilgisini ölçtüğü söylenebilir (çevre bilgi anketi ise öğrencinin objektif bilgisini ölçmektedir). Anketi örneklemde bulunan tüm öğrenciler yanıtlamıştır. Anketten en az 0, en fazla 26 puan alınabilmektedir, örneklemdeki öğrenciler bu ölçekten 20,87 ± 5.(29) puan almıştır.

Çevre Bilgi Anketi, toplam 33 çoktan seçmeli sorudan oluşmaktadır. Bu anketten en az 0 en fazla 33 puan alınabilir. Ankete örneklemde bulunan tüm öğrenciler katılmış olup, en az alan öğrenci 4, en fazla alan öğrenci 30 puan almıştır. Öğrenciler bu ölçekten, 17,09 ± 5.(70) puan almıştır.

Çevre Tutum ölçeği'nde toplam 25 madde yer almaktadır. Ölçeğe, örneklemde bulunan öğrencilerin 116'sı katılmıştır, en az alan öğrenci 75, en fazla alan öğrenci 125 almıştır. Öğrenciler bu ölçekten, 104,57 ± 11.(30) puan almıştır.

Tablo 4.3. Çevre Ölçekleri Puan ve Ortalamaları

Ölçekler	N	Minumum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Çevre ile İlgili Durumlar	131	0	26	20,87	5,29
Çevre Bilgi Anketi	131	4	30	17,09	5,70
Çevre Tutum Ölçeği	116	75	125	104,57	11,30

Çevre Bilgi Anketi 6 alt konu alanından oluşmaktadır. Bu konular Tablo 4.4'de gösterilmiştir. Alt konular olarak örneklemdeki öğrencilerin bilgi düzeyleri incelendiğinde, 'çevre sorunları ve çevre kirliği', 'hayvanlar ve bitkiler', 'enerji kaynakları ve geri dönüşüm' ve 'insan-çevre ilişkileri ve doğal afet' konularından, öğrencilerin soruların yarısından fazlasını yapmış olduğu, 'atmosfer,hidrosfer,litosfer' ve 'ekosistem, biyom ve besin zinciri' konularından ise yarıdan azını yapmış olduğu görülmektedir.

Tablo 4.4. Çevre Bilgi Anketinin Alt Ölçekleri

Alt Ölçekler	N	Minumum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Çevre Sorunları ve Çevre Kirliliği	118	1	6	4,44	1,48
Hayvanlar ve Bitkiler	106	0	6	3,21	1,58
Enerji Kaynakları ve Geri Dönüşüm	104	0	5	3,0	1,40
İnsan-Çevre İlişikileri ve Doğal Afet	98	0	6	3,06	1,47
Atmosfer, Hidrosfer, Litosfer	91	0	5	2,37	1,16
Ekosistem, Biyom ve Besin Zinciri	96	0	5	1,94	1,17

4.4. Çevre ile İlgili Analizler

Bu çalışmanın sorularından en önemlisi çevre sorunlarının sağlığı etkildeğini düşünen çocukların düşünmeyen çocuklara göre çevre bilgi ve tutumunda fark olup olmadığıydı. Bulgular incelendiğinde (Tablo 4.5), çevre sorunlarının sağlığı etkileyeceğini düşünenlerin bilgisi (17,49 ± 5,61) ve çevre sorunlarının sağlığı etkileyemeceğini düşünenlerin bilgisi (14,61 ± 5,81) arasında anlamlı bir fark vardır ($t(129)=2,01$, $p=.05$). Aynı şekilde çevre sorunların sağlığı etkilediğini düşünen çocukların çevreye olan tutumu (105,51 ± 10,93) ile çevre sorunlarının sağlığı etkilemeyeceğini düşünen çocukların tutumuna göre (98,20 ± 12,07) daha yüksektir ($t(114) = 2,39$, $p = .02$).

Tablo 4.5. Çevre Sorunlarının Sağlığı Etkilediğini Düşünen ve Düşünmeyen Çocukların Çevre Bilgi ve Tutum Farkı

Çevre Ölçekleri	Sağlığa Etki	ortalama	t	p
Çevre Tutum Ölçeği Toplam	Etkiler	105,51	-2,387	0,019
	Etkilemez	98,20		
Çevre Bilgi Anketi Toplam	Etkiler	17,48	-2,009	0,047
	Etkilemez	14,611		

Düşük ve yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrenciler çevre bilgi ve tutumlarına göre ayrı t testleriyle karşılaştırılmıştır. Bulgular incelendiğinde (Tablo4.6), gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlenmiştir (p>0.05).

Tablo 4.6. Sosyoekonomik Düzey ve Çevre Bilgisi ve Tutumu İlişkisi

Çevre Ölçekleri	Sosyoekonomik Düzey	ortalama	t	p
Çevre Tutum Ölçeği Toplam	Düşük	104,38	-0,210	0,834
	Yüksek	104,82		
Çevre Bilgi Anketi Toplam	Düşük	17,092	0,061	0,951
	Yüksek	17,031		

Öğrencilerin içinde bulundukları aile tipinin çevreye tutumu veya çevre bilgisini etkileyip etkilemediği incelendiğinde (Tablo 4.7), geniş (16,48 ± 5,9) veya çekirdek (17,32 ± 5,74) aileye sahip olmanın, çevre bilgisi ve geniş (105,42 ± 8,92) ve çekirdek (103,92 ± 12,04) ailenin çevre tutumuyla arasında anlamlı bir fark yoktur (p>0.05).

Tablo 4.7. Aile Tipi ve Çevre Bilgisi ve Tutumu İlişkisi

Çevre Ölçekleri	Aile Tipi	ortalama	t	p
Çevre Tutum Ölçeği Toplam	Çekirdek	103,92	-0,567	0,572
	Geniş	105,42		
Çevre Bilgi Anketi Toplam	Çekirdek	17,327	0,673	0,502
	Geniş	16,481		

Cinsiyet faktörünün çevre bilgisi ve çevreye karşı tutumda fark yaratıp yaratmadığı incelendiğinde (Tablo 4.8), kız öğrencilerin çevre bilgisinin (16,95 ± 5,30), erkek öğrencilerin (16,95 ± 6,16) çevre bilgisiyle arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır (p>0.05). Aynı şekilde kız öğrencilerin çevre tutumunun (104,93 ± 11,14),

erkek öğrencilerin (104,24 ± 11,65) tutumuyla arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır (p>0.05).

Tablo 4.8. Cinsiyet ve Çevre Bilgisi ve Tutumu İlişkisi

Çevre Ölçekleri	Cinsiyet	ortalama	t	p
Çevre Tutum Ölçeği Toplam	Erkek	104,24	0,328	0,744
	Kız	104,93		
Çevre Bilgi Anketi Toplam	Erkek	17,172	-0,216	0,829
	Kız	16,955		

Bulgular incelendiğinde (Tablo 4.9), doğa ile daha fazla iç içe olan (17,95 ± 5,76) öğrencileriyle doğayla iç içe olmayan (13,91 ± 4,42) öğrencilerin çevre bilgisi (t (124) = 3,6, p < .01) arasında fark vardır. Çevreye karşı tutum incelendiğinde, doğayla iç içe olan (105 ± 11,50) ve doğa ile iç içe olmayan (103,22 ± 10,24) öğrencilerin çevreye karşı tutumu arasında fark yoktur (p>0.05).

Tablo 4.9. Doğayla İlgili Olma ve Çevre Bilgisi ve Tutumu İlişkisi

Çevre Ölçekleri	Doğa ile İlgi Düzeyi	ortalama	t	p
Çevre Tutum Ölçeği Toplam	İlgisiz	103,22	-0,611	0,543
	İlgili	105,00		
Çevre Bilgi Anketi Toplam	İlgisiz	13,913	-3,159	0,002
	İlgili	17,951		

Tablo 4.10'da öğrencilerin not ortalaması ile çevre bilgi ve tutum düzeyi ilişkisi incelenmiştir. Bulgular incelendiğinde, farklı not ortalaması grupların çevre bilgi düzeyi ortalamalarında farklılık gösterdiği bulunmuştur (F (3,126) = 7,94, p < .01). Hangi grupların ortalamalarının birbirinden farklı olduğunu anlamak için yapılan post hoc Bonferroni testi sonucunda, ortalaması pekiyi olanların çevre bilgi düzeyinin ortalaması iyi ve orta olanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte farklı not ortalaması gruplarının çevreye karşı tutumlarının ortalama değerleri arasında bir fark bulunamamıştır (F(3,11)=1,97, p>0.05).

Tablo 4.10. Not Ortalaması ve Çevre Bilgi ve Tutum İlişkisi

Çevre Ölçekleri	Not Ortalama	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Çevre Bilgi Anketi	**Geçer**	12.66	1.52	7,935	0,000
	Orta	12.22	5.40		
	İyi	14.80	5.29		
	Pekiyi	18.69	5.35		
	Total	17.06	5.71		
Çevre Tutum Ölçeği	**Geçer**	94,5	17,67	1,974	0,122
	Orta	103,38	8,73		
	İyi	101,45	11,73		
	Pekiyi	106,32	11,07		
	Total	106,6	11,34		

Örneklemde bulunan öğrencilerin çevre bilgi düzeyi ve çevre tutum düzeyi arasındaki ilişki incelendğinde, çevre bilgi ve çevreye karşı tutum arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur (r (114) = .19, p = .04).

Tablo 4.11'de, çevre bilgi anketinden ve çevreyle ilgili ne kadar bilgileri olduklarını düşündükleri çevre ile ilgili durumlar ölçeğinden aldıkları puan ilşkisi incelenmektedir. Bulgular incelendiğinde, örneklemde bulunan çocukların düşündükleri ve aslında olan çevre bilgi seviyeleri arasında anlamlı ve pozitif bir ilşki bulunmaktadır (r (129) = .24, p < .01).

Tablo 4.11. Objektif ve Subjektif Çevre Bilgisi ilişkisi

		Çevre ile İlgili Durumlar Toplam	Çevre Bilgi Toplam
Çevre ile İlgili Durumlar	**r**		.236
	p		0,007
	N		131
Çevre Bilgi Toplam	**r**	.236	
	p	0,007	
	N	131	

5. TARTIŞMA

Çevre sorunlarının teknoloji ve diğer yeniliklerle birlikte artışı çeşitli sağlık problemlerini de beraberinde getirmektedir. Çevre bilinci ve sağlıklı olma olgusunu birbirinden ayrı tutmamak ve bunları iç içe düşünmek günümüzün vazgeçilmez gerekliliklerindendir. Çevre bilinci oluşturma da çocuklar üzerinden baştan bir tutum ve bilgi birikimi yaratmak şüphesiz ki sonradan edinilen yanlışları düzeltmekten çok daha faydalı olacaktır.

Çevre ve çocuk konulu yapılan çalışmalar incelendiğinde, genellikle yapılan çalışmaların eğitim bilimciler tarafından yapıldığı ve çalışmaların sonucunun eğitim odaklı olduğu görülmektedir. Çevre kavramı halk sağlığının temel konularından olup dolayısıyla halk sağlığı hemşirelerinin de üzerinde durduğu önemli bir olgudur.

Yapılan bu tez çalışmasında 7. sınıf öğrencilerinin genel çevre ve tutum bilgisi incelenmiş ve öğrencilerin çevre bilgi ve tutumlarına cinsiyet, sosyoekonomik düzey, not ortalaması, sağlığı algılama vb. gibi çeşitli değişkenler ile ilişkisi araştırılmıştır.

Öğrencilerin çevre ile bilgilerini ölçmek için kullanılan Çevre Bilgi Anketi'nden minumum 0, maksimum 33 puan alınabilir. Örneklemde bulunan 7. sınıf öğrencileri bu testten 17.09 puan almıştır. Bu sonuç neredeyse soruların yarısına denk geldiğinden öğrencilerin çevre ile ilgili bilgisinin yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir. Ölçeği oluşturan Atasoy (2005), Atasoy ve Ertürk (2008) aynı ölçeği kendi çalışmasında kullanmış, ölçekten alınan 18.95 ortalamasıyla benzer sonuca varmıştır. Demirbaş ve Pektaş (2009) yaptığı çalışma da çocukların çevre ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığını ifade etmektedir (Demirbaş ve pektaş 2009).

Öğrencilerin çevre ile ilgili tutumlarını ölçmek için kullanılan Çevre Tutum Ölçeği'nden minumum 25, maksimum 125 puan alınabilir. Örneklemde bulunan öğrenciler bu testten 104,57 puan almıştır. Sonuç ortalamanın üzerinde olduğundan öğrencilerin çevre ile ilgili tutumunun yeterli düzeyde olduğu söylenebilir. Aslan ve ark. (2008), Gökçe ve ark. (2007) ve Sağlam ve Güler (2013) yaptığı çalışmalar da tutumla ilgili benzer sonuçları vermektedir, bununla birlikte Atasoy ve Ertürk (2008) yaptığı çalışma bu sonucu desteklememektedir.

Bu çalışmanın sorularından birincisi çevre sorunlarının sağlığı etkilediğini düşünen çocukların çevre sorunlarının sağlığı etkilemediğini düşünen çocuklara göre

bilgi ve tutum puanları arasında fark olup olmadığıdır. Bu soru, çocukların çevre ve sağlık etkileşimini doğru kavrayıp kavrayamadığını analiz edebilmek için önemlidir. Yapılan çalışma sonucunda, çevre sorunlarının sağlığı etkilediğini düşünen çocukların, sağlığı etkilemediğini düşünen çocuklara göre çevre bilgisi ve tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Literatürde bunu destekleyecek ve ya çürütecek öğrenciler üzerinde yapılan başka bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Öğrencilerin çevre bilgi ve tutumu sosyoekonomik düzey değişkenine göre incelenmiştir. Bu araştırmada sosyoekonomik düzey için anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve ailenin gelir düzeyi için ayrı ayrı standart skorlar (Z skoru) hesaplandı. Z skorları toplanarak her birey için toplam sosyoekonomik düzey skoru oluşturuldu. Daha sonra sosyoekonomik düzey, örneklemin medyans skoruna göre düşük ve yüksek olarak iki gruba ayrıldı. Çalışma sonucunda, öğrencilerin içinde bulunduğu sosyoekonomik düzey ile çevre bilgi ve tutum arasında ilişkiye rastlanmamıştır. Bu durum Atasoy ve Ertürk (2008) çalışması ile benzerlik göstermektedir. Gökçe ve ark. (2007) sosyoekonomik düzey ile çevre tutumunu incelemiş ve sonucunda bu çalışmayla benzer sonuca varmıştır, Sağlam ve Güler (2013) çevre tutum ve sosyoekonomik düzey ilişkisini incelemiş, anne eğitim durumu ve gelir düzeyi ile çevre tutumu arasında ilişki bulmazken, baba eğitim durumunun arttıkça çevreye karşı tutumun olumlu düzeyde arttığını ifade etmiştir.

Öğrencilerin aile tipine göre çevre bilgisi ve tutumu incelendiğinde, çocukların içinde bulundukları aile tipinin çevre bilgilerini ve çevreye karşı tutumlarını etkilemediği belirlendi. Kadıoğlu ve Uncu (2018) yaptığı çalışma da bu sonucu desteklemektedir.

Yapılan bu çalışmada cinsiyet ve çevre bilgi ve tutum ilişkisi incelendiğinde, cinsiyetin çevre bilgi ve tutumunda rol olmadığı söylenebilir. Bu sonucu Aslan ve ark. (2008) ve İncekara ve Tuna (2010) çalışmaları desteklerken, Atasoy ve Ertürk (2008) çalışması kızların hem çevre bilgisi hem de çevreye olan tutumunda daha önde olduğunu savunmuştur. Aynı şekilde Değirmenci (2012), Sağlam ve Güler (2013), Gökçe ve ark. (2007) ve Kadıoğlu ve Uncu (2018) kızların çevreye karşı tutumunun erkekler lehine önde olduğunu savunmuştur.

Öğrencilerin çevre bilgisi ve not ortalaması arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir. Yapılan çalışmada daha iyi bir nota sahip olan öğrencinin çevre bilgisinin daha yüksek olduğu bulunmuştur, bununla birlikte çevreye olan tutumu not ortalamasının

etkilemediği çalışmanın bulguları arasındadır. Gökçe ve ark. (2007) çevre tutumuyla ilgili olarak aksi bulguya ulaşmış ve akademik başarı düzeyi arttıkça çevreye olan tutumun arttığını savunmuştur.

Doğa ile iç içe olmanın çevre bilgi ve tutumuna etkisi incelendiğinde, doğa ile etkileşim içinde olmanın çevre bilgisini arttırdığı ama çevre tutumunu etkilemediği söylenebilir.

Yapılan çalışmanın araştırma sorularından biri de çevre bilgisi yüksek olan bireyin, çevre tutumunun da aynı yönde olup olmayacağıydı. Bulgular sonucunda, çevre bilgisi yüksek olan öğrencinin çevre tutumunun da yüksek olduğu söylenebilir. Bu bulguyu Atasoy ve Ertürk (2008) ve Sönmez ve Yerlikaya (2017) yaptıkları çalışmalarda desteklemektedir.

Çalışmanın Çevre ile İlgili Durumlar anketinde, yöneltilen sorularda öğrencilerin çevre ile ilgili olgulara 'bilgim yok', 'duydum ama açıklayamam' ve 'açıklayacak kadar bilgim var' şeklinde ki cevaplardan kendilerine uygun gördükleri seçeneklerden birini işaretlemeleri istenmiştir. Bu yöntemin öğrencinin bilgisini tam olarak ölçemeyeceği bu yüzden bu anket sonuçlarının öğrencinin subjektif bilgisini oluşturduğu çalışmada ifade edilmiştir. Bulgular incelendiğinde, öğrencinin Çevre Bilgi Anketi'nden aldığı sonuç doğrultusunda aldığı çevre bilgisinin subjektif bilgisiyle arasında anlamlı bir ilişki vardır.

5.1. Sonuçlar

- ✓ Yapılan çalışma sonucunda öğrencilerin çevre bilgisinin yeterli olmadığı, çevre tutumunun yeterli olduğu söylenebilir.
- ✓ Çevre problemlerinin sağlığı etkilediğini düşünen çocukların çevre bilgi ve tutumu yüksektir.
- ✓ Akademik başarı düzeyi arttıkça çevre bilgisi artmakta, çevre tutumu değişmemektedir.
- ✓ Doğa ile etkileşim içinde olan öğrencilerin çevre bilgisi yüksek olup, tutumu değişmemektedir.
- ✓ Çevre bilgisi yüksek olan çocuk, çevreye karşı daha duyarlıdır.
- ✓ Sosyoekonomik durum çevre bilgisi ve tutumunu etkilememektedir.
- ✓ Aile tipi çevre bilgisi ve tutumunu değiştirmemektedir.

- ✓ Cinsiyet çevre bilgi ve tutumunda etken değildir.

5.2. Öneriler

Ülkemizde hemşirelik bakım uygulamalarında iyileştirici çevrenin önemi vurgulanmakta ve hemşirelerin çevre sağlığı aktivistleri olarak toplumla birlikte çalışması zorunluluk halini almaktadır. Özellikle halk sağlığı hemşireleri çevre bilgisiyle donanmış olmalı ve epidemiyolojik çalışmalarda daha fazla yer alıp çalışma konularını çevre ve sağlık konularına yönlendirmelidirler. Yine halk sağlığı hemşireleri olarak okul sağlığı uygulamalarında bu konuda yapılan araştırma verilerini gerekli planlamalar sonucunda pratiğe dökerek okul çağı çocukları bu alanda bilgilendirilebilinir.

Halk sağlığı hemşireleri hem okullara hem okul öncesi eğitim veren kurumlara çevre ve sağlık konulu eğitimler düzenlemeli, öğrenme ortamını çevresel riskler konusunda değerlendirerek toplumu bu konuda eğitebilmelidir. Çevresel problemler ve bunların sağlık yükleri hakkında toplum ve kamu kuruluşları ile işbirliği içerisinde olmalıdır.

Yapılan çalışmada çevre tutumuyla çevre bilgisinin ilişkili olduğu bulgusu çıkmıştır. Bu doğrultuda çocukların tutumunu geliştirmek adına, çocukların beden eğitimi, tarım vb. derslerinin daha verimli geçmesi sağlanmalı, çocukları doğa ile iç içe olmaya teşvik edici uygulamalar planlanmalıdır.

KAYNAKLAR

Akın, G. (2014). İnsan sağlığı ve çevre etkileşimi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi;* 54,1:105-116.

Altınoğlu, B.D. ve Atav, E. (2009). Ortaöğretim öğrencilerinin çevre risk algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.*

Arslan Özkan, H. ve Bilgin, Z. (2016). Hemşireliğin felsefi özü iyileştirme ve iyileştirici bakım yöntemleri. *HSP 2016*;3(3):191-200.

Aslan, D. (2009). *Halk sağlığı ile ilgili güncel sorunlar ve yaklaşımlar.*

Atasoy, E. (2005). Çevre için eğitim: İlköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir çalışma (doktora tezi, Uludağ Üniversitesi).

Babayiğit, M.A., Vaizoğlu, S.A., Evci, D., Tekbaş, Ö.F. ve Güler, Ç. (2011). Halk sağlığı uzmanlık eğitiminde çevre sağlığı eğitimi: Kavramsal Çerçeve. *TAF prev med bull* 2011; 10(6):621-630.

Bahar, Z. ve Aydoğdu, N.G. (2015). Çevre, sağlık, araştırma ve hemşirelik. *DEUHFED* 2015,8 (2),119-122.

Brunekreef, B. ve Holgate, S.T. (2002). Air pollution and health. *THE LANCET,* Sayı:360, 1233-1241.

Çevre mühendisliği paylaşım ve iletişim portalı. Çevre nedir? Erişim 26.02.2019, http://www.cevremuhendisligi.org/index.php/component/content/article/4-bunlari-biliyormusunuz/17-cevre-nedir

Dossey, B.M., Selanders, L.C., Beck, D.M. ve Attewell, A. (2005). Florence Nightingale today: healing, leadership, global action. *American Nurses Association, Michigan.*

EEA-JRC ortak raporu. (2013). Çevre ve insan sağlığı. ISSN 1725-9177.

Gopinath, B., Thiagalinga, A., Teber, E. ve Mitchell, P. (2011). Exposure to workplace noise and the risk of cardiovascular disease events and mortality among older adults preventive medicine. 53, 390-394.

Gökçe, N., Kaya, E., Aktay, S. ve Özden, M. (2007). İlköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları. İlköğretim Online; 6(3): 452-468.

Güler, Ç. ve Çobanoğlu, Z. (1994). Gürültü. *Çevre sağlığı temel kaynak dizisi*, No:19.

Güler, Ç. ve Akın, L. (2006). Halk sağlığı temel bilgiler. *Hacettepe Üniversitesi yayınları*

Gündoğdu, Z., Keskindemirci, G., Tuğrul Aksakal, M., Özbörü Aşkan, Ö. ve Gökçay G. (2016). Fiziksel çevre kirliliğinin çocuk sağlığına etkileri. *Çocuk dergisi* 16(3-4):60-66.

İncekara, S. ve Tuna F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin çevresel konularla ilgili bilgi düzeylerinin ölçülmesi: Çankırı ili örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi* Sayı:22, 168-182.

Kalaycıoğlu, S., Çelik, K., Çelen, Ü. ve Türkyılmaz, S. (2010). Temsili bir örneklemde sosyo-ekonomik statü (SES) ölçüm aracı geliştirilmesi: Ankara kent merkezi örneği. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi / Journal of Sociological Research* - 2010 / 1.

Künzli, N., Kaiser, R., Medina, S., Studnicka, M., Chanel, O., Filliger P. ve ark. (2000). Public health impact of outdoor and traffic-related air pollution: a European assessment. *THE LANCET*, Sayı:356, 795-801.

McMichael, Neira, M., Bertollini, R., Campbell-Lendrum, D. ve Hales, S. (2009). Climate change: a time of need and opportunity for the health sector. Published online november 25, DOI:10.1016/S0140-6736(09)62031-6.

Özsoy, S. ve Şimşek, H. (2018). Hemşirelik uygulamalarına yön veren uluslararası hemşirelik kuruluşlarının çevre sağlığı yaklaşımları. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi;* 21(1):51-59.

Sakallı, N. (2001). *Sosyal etkiler: kim kimi nasıl etkiler.* Ankara, İmge Kitabevi Yayınları.

Sattler, B., Ivanov, L.L. ve Blue, CL. (2008). *Public health nursing, leadership, policy and nursing.* USA: Delmar cengage learning; p.213-6.

Sönmez, E. ve Yerlikaya, Z. (2017). Ortaokul öğrencilerinin çevresel bilgi düzeyleri ve çevreye yönelik tutumları üzerine bir alan araştırması: Kastamonu ili örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi,* 1239-1249, Mayıs 2017 Cilt:25 No:3.

Suwanwaiphatthana, W., Ruangdej, K. ve Turner-Henson, A. (2010). Outdoor air pollution and children's health Pediatric Nursing; 36(1):25-32.

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı. T.C. Anayasası 56. Madde. Erişim 26.02.2019, https://www.saglik.gov.tr/TR,11472/tcanayasasi-56madde.html

Ulaş Kadıoğlu, B. ve Uncu, F. (2018). Sağlık bilimleri öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları. *Journal of Current Researches on Health Sector*, 8 (2), 285-296.

Ünsal, A. (2017). Hemşireliğin dört temel kavramı: insan, çevre, sağlık, hastalık, hemşirelik. *Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi cilt1*, sayı 1, Sayfa 11-25.

Yurtseven, E., Vehid, S., Köksal, S. ve Erdoğan, M. (2010). İstanbul Üniversitesi Sağlık Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinin çevresel riskler konusundaki duyarlılıkları. *F.Ü. Sağlık bilimleri tıp dergisi,* Cilt:24, Sayı:3

WHO. Don't pollute my future! The impact of the environment on children's health. *World Health Organization, Geneva* 2017; pp:1.

World Health Organization. How air pollution is destroying our health. Erişim 28.10.2018, http://www.who.int/air-pollution/news-and-events/how-air-pollution-is-destroying-our-health.

World Health Organization. 9 out of 10 people worldwide breathe polluted air, but more countries are taking action. Erişim 26.02.2019, https://www.who.int/news-room/detail/02-05-2018-9-out-of-10-people-worldwide-breathe-polluted-air-but-more-countries-are-taking-action.

World Health Organization. The cost of a polluted environment: 1.7 million child deaths a year, says WHO. Erişim 26.02.2019, https://www.who.int/news-room/detail/06-03-2017-the-cost-of-a-polluted-environment-1-7-million-child-deaths-a-year-says-who.

World Health Organization. Children's environmental health. Erişim 26.02.2019, https://www.who.int/news-room/facts-in-pictures/detail/children's-environmental-health.

FORMLAR

EK-1: Kişisel Bilgi Formu

Değerli Öğrenciler,

Bu anket formu İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı'nda yürütülen yüksek lisans tez çalışması için oluşturulmuştur. Tezin amacı öğrencilerin çevreye yönelik bilgi düzeyleri ve tutumlarının ortaya konmasıdır. Aşağıdaki soruları lütfen dikkatle okuduktan sonra cevaplayınız. Size en uygun olan cevabı işaretleyiniz ve tüm soruları cevapladığınızdan emin olunuz. Cevaplarınız sadece araştırma kapsamında kullanılacak olup okul notunuzu etkilemeyecektir ve bilgiler araştırmacı tarafından gizli tutulacaktır. Katıldığınız için teşekkür ederim.

Sevim MERAL FERATOĞLU
İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi
Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı
Yüksek lisans öğrencisi

Anket No: ……

1. Okulunuzun Adı: …….

2. Cinsiyet: Kız ( ) Erkek ( )

3. Doğum tarihiniz: ...../...../.....

4. Aile tipiniz: Çekirdek aile ( ) Geniş aile ( ) Dağılmış aile( ) Diğer ( )

5. Annenizin eğitim seviyesi: Okur-Yazar Değil ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora ( )

6. Babanızın eğitim seviyesi: Okur-Yazar Değil ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora ( )

7. Gelir durumunuzu nasıl yorumlarsınız?
kötü ( ) orta ( ) iyi ( ) çok iyi ( )

8. Geçen yılki sınıf geçme notunuzu işaretleyiniz.
( ) 50-59 (Geçer)
( ) 60-69 (Orta)
( ) 70-84 (İyi)
( ) 85-100 (pekiyi)

9. Sizce çevre sorunları sağlığımızı etkiler mi?
( ) Hayır etkilemez ( ) Evet etkiler (cevabınız evet ise hangi hastalıklara neden olur yazınız).....

10. .Çevre ile ilgili bir gönüllü kuruluş / sivil toplum örgütüne üyeliğiniz var mı?
( ) Hayır ( ) Evet (kuruluşun adını belirtiniz): .....
11. Okulunuzda çevre ile ilgili bir kulüp/çalışma grubu var mı?
( ) Hayır ( ) Evet

12. Yaşadığınız evin bahçesi var mı?
( ) Hayır ( ) Evet
13. Evcil hayvanınız var mı?
( ) Hayır ( ) Evet Belirtiniz……..
14. Doğada vakit geçirmekten (piknik, yürüyüş vb.) hoşlanır mısın?
( ) Hayır ( ) Evet
15. Doğa ile ilgili belgesel filmleri izlemekten hoşlanır mısın?
( ) Hayır ( ) Evet
16. Aşağıdaki durumlar ile ilgili bilgi düzeyinizi nasıl ifade edersiniz? (Size uygun olan kutucuğa çarpı (X) koyunuz.)

Çevre ile ilgili durumlar		**Bilgim yok**	**Duydum ama açıklayamam**	**Açıklayacak kadar bilgim var**
16.1	Hava Kirliliği			
16.2	Su kirliliği			
16.3	Toprak kirliliği			
16.4	Küresel İklim Değişikliği ve küresel ısınma			
16.5	Erozyon			
16.6	Doğal kaynakların yok olması			
16.7	Çölleşme			
16.8	Radyoaktif Kirlenme / Nükleer denemeler			
16.9	Orman yangınları ve ormanların yok edilmesi			
16.10	Plansız kentleşme ve Hızlı nüfus artışı			
16.11	Çöpler/ katı atıklar			
16.12	Ozon tabakası			
16.13	Çevre-sağlık ilişkisi			

EK-2: Çevre Bilgi Anketi

Her soruyu dikkatlice okuyunuz ve acele etmeden bu soruları cevaplayınız.

1. Sizce, çevre sorunları kimin için bir tehlike veya tehdit oluşturur?
   A) Yalnızca geri kalmış ve fakir ülkeler için
   B) Yalnızca büyük şehirlerde yaşayan insanlar için
   C) Yalnızca soyu tükenmekte olan bitki ve hayvanlar için
   D) Dünyada yaşayan tüm canlılar için

2. Hayvanlarla ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?
   A) Koyun hem otobur hem de geviş getiren bir memeli hayvandır
   B) Fare ve domuz hem etle hem de otla beslenir
   C) Yarasa, gözleri görmeyen uçan memelidir
   D) Timsah ve kaplumbağa yüzen memeli hayvanlardır

3. Linyit ve taşkömürü gibi yakıtların, çevre dostu olmayan enerji kaynakları olarak gösterilmelerinin temel sebebi nedir?
   A) Havadaki karbondioksit, toz, duman ve diğer kirletici maddelerin miktarını arttırmaları
   B) Asit yağmurlarını azaltmaları
   C) Atmosferdeki ozon miktarını azaltmaları
   D) Pahalı bir enerji kaynağı olup, doğada çok nadir bulunmaları

4. Aşağıdakilerden hangisi çevre sorunlarının oluşumunu hızlandıran veya arttıran bir etmen değildir?
   A) Sanayileşme ve asit yağmurlarının artması
   B) Milli parklarının sayıca artması
   C) Hızlı nüfus artışı ve kentleşme
   D) Fosil enerji kullanımı ve motorlu ulaşım araçları

5. Linyit, Taş Kömürü ve Petrol ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?
   A) Fosil yakıtlı enerji kaynaklarına örnektirler
   B) Tükenmeyen enerji kaynaklarına örnektirler
   C) Geri dönüşüme uygun enerji kaynaklarına örnektirler
   D) Her ülkede var olan, temiz enerji kaynaklarına örnektirler

6. Bir ekosistemde, tilki, çakal ve kurt gibi yırtıcı hayvanlarının tümünü öldürmek, aşağıdakilerden hangi sonucu doğurur?
   A) İnsanların bu yırtıcı vahşi hayvanlardan kurtularak, rahatlamaları
   B) O ekosistemde yaşayan diğer hayvanları hiç etkilenmemesi
   C) Ekosistemdeki doğal dengenin bozulması ve bazı hayvan türlerinin sayıca artması
   D) Güçsüz hayvanların daha rahat yaşama imkânına kavuşması

7. Aşağıdakilerden hangisi hava kirliliği artışını en az etkilemektedir?
   A) Jet uçaklar ve fosil yakıtlar
   B) Gemiler ve barajlar
   C) Termik santraller ve fabrikalar
   D) Motorlu araçlar ve karayolu ulaşımı

8. Aşağıdakilerden hangisi geri dönüşüme uygun olmayan maddelere örnektir?
   A) Alüminyum ve plastik ürünler
   B) Gıda ürünleri ve hayvansal atıklar
   C) Kitap, defter gibi kâğıt ürünleri
   D) Demir ve cam ürünleri

9. Atmosferin en alt katmanında devamlı bulunan ve miktarı değişmeyen gazlar hangi şıkta oransal (%) olarak doğru verilmiştir?
   A) % 21 oksijen ve % 78 su buharı
   B) % 78 azot ve % 21 karbondioksit
   C) % 78 oksijen ve % 21 azot
   D) % 21 oksijen ve % 78 azot

10. Aşağıdaki hayvanlardan hangisi omurgalıdır?
   A) Salyangoz
   B) Midye
   C) Kurbağa
   D) Kelebek

11. Aşağıdakilerden hangisi kalıcı toprak kirlenmesine neden olmaz?
   A) Bitki ve hayvan fosilleri ile organik atıklar
   B) Alüminyum ve plastik ürünler
   C) Cıva ve kimyasal gübreler
   D) Deterjan ve kurşun

12. Aşağıdaki hayvanlardan hangisi hem otobur hem de etoburdur; yani hem ot hem de etle beslenmektedir?
   A) Leylek
   B) Timsah
   C) Ayı
   D) Geyik

13. Aşağıda dört farklı besin zinciri oluşturan canlılar hangi seçenekte doğru sıralanmıştır?
   A) Kartal→Yılan→Yeşil bitki→Kurbağa→Çekirge
   B) Yeşil bitki→Çekirge→Kurbağa→Yılan→Kartal
   C) Yeşil bitki→Kurbağa→Yılan→Çekirge→Kartal
   D) Çekirge→Kurbağa→Yılan→Kartal→Yeşil bitki

14. Rüzgâr enerjisi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?
    A) Rüzgâr enerjisi çevre kirliliği yaratmayan doğa dostu bir enerji kaynağıdır
    B) İşletme masrafı az olan, tükenmeyen ve uzun ömürlü bir enerji kaynağıdır
    C) Her gün ve her ortamda faydalanılması mümkün olan, sürekli ve düzenli bir enerji üretimi sağlar
    D) Rüzgâr enerjisi, fosil kökenli enerji kaynaklarına örnek gösterilemez

15. Aşağıdakilerden hangisi Atmosferde oluşmaz?
    A) Kasırga
    B) Humus
    C) Dolu
    D) Sis

16. İnsanın dünyadaki yeri ve doğal çevresindeki canlılarla olan ilişkisini en iyi açıklayan madde, aşağıdakilerden hangisidir?
    A) İnsan doğanın efendisidir. Bu nedenle insan, denizlere, ırmaklara, ormanlara ve hayvanlara istediği gibi hükmedebilir, onları istediği gibi kullanabilir.
    B) Çevrenin canlı ve cansız elemanları ile sürekli bir etkileşim içinde olan insan, bitkiler, kuşlar, balıklar ve tüm diğer canlılar gibi doğanın ayrıcalıklı olmayan bir parçasıdır.
    C) Dünyada tüm bitki ve hayvanlar değerli ve faydalı değildir. Bu nedenle, faydalı olmayan canlıların yaşayıp yaşamamasına insan karar vermelidir.
    D) Konuşma ve düşünme yeteneğine sahip olan insan, zekası ve çalışkanlığı ile en değerli canlıdır. Bu nedenle doğada canlılar arasındaki ilişkiler, insanların istek ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmelidir.

17. Aşağıdakilerden hangisi dünyamızın geleceğini tehdit eden çevre sorunlarına örnek gösterilemez?
    A) Orman ve temiz tatlı su kaynaklarının azalması
    B) Küresel ısınma ve asit yağmurları
    C) Çölleşme ve erozyon
    D) Bitki ve hayvan tür sayısındaki hızlı artış

18. Aşağıdakilerden hangisi insanların yol açmadığı hava kirliliğine örnektir ?
    A) Motorlu taşıtlar
    B) Fabrikalar
    C) Volkan püskürmeleri
    D) Uçaklar

19. Aşağıdakilerden hangisi doğal afetlere örnek gösterilemez?
    A) Heyelân ve dolu
    B) Fırtına ve yoğun sis
    C) Tanker ve trafik kazaları
    D) Sel taşkınları ve kuraklık

20. Erozyon, bir taraftan akarsu, göl ve deniz kirliliğini arttırmakta ve doğal dengeyi bozmakta, bir taraftan da toprak kalitesini ve tarımsal verimliliği azaltmaktadır. Aşağıdakilerden hangisi doğal erozyonu en az etkileyen faktörlerden biridir?
    A) Rüzgâr ve bitki örtüsü
    B) Akarsu ve su taşkınları
    C) Yeraltı suları ve depremler
    D) Yükseklik ve engebelik

21. İçtiğimiz su renksiz, kokusuz ve mikropsuz olmalıdır. Ne var ki çeşitli yollarla kirlenen içme suları insan sağlığı için büyük tehlike oluşturmaktadırlar. Aşağıdaki şıklardan hangisinde, kirli sulardan insanlara bulaşan başlıca hastalıklar bir arada verilmiştir?
    A) Verem, kanser, zatürre
    B) Sıtma, grip, romatizma
    C) Kolera, tifo, dizanteri
    D) Bronşit, verem, kabakulak

22. Konutlarda yer alan aşağıdaki cihazlardan hangileri en az elektrik enerjisi kullanır ?
    A) Buzdolabı ve elektrikli süpürge
    B) Çamaşır makinesi ve ütü
    C) Radyo ve telefon
    D) Saç kurutma makinesi ve klima cihazı

23. Aşağıdakilerden hangisi hava kirliliği sonucunda insanlarda görülen hastalıklara örnektir?
    A) Astım ve bronşit
    B) Sıtma ve kolera
    C) Romatizma ve kabakulak
    D) Kızamık ve grip

24. Bir iklim değişimi sonucunda, Dünyada tüm bitki türlerinin tamamen yok olduğu düşünüldüğünde, aşağıdakilerden hangisi beklenemez?
    A) Atmosferde karbon dioksit miktarının artması
    B) Bitkilerle beslenen hayvanların yok olması
    C) Atmosferde oksijen miktarının artması
    D) Erozyon ve toprak aşınmaların artması

25. Aşağıdakilerden hangisi baraj yapımının olumsuz sonuçlarından biridir?
    A) Verimli tarım arazileri ile bazı yerleşim alanlarının sular altında kalması
    B) Balıkçılık, dinlenme ve su sporları imkânlarının artması
    C) Elektrik enerjisi üretimi ve sulama olanaklarının artması
    D) Sel ve akarsu taşkınlıklarının azalması

26. Benzer bitki ve hayvan topluluklarını içeren geniş coğrafi bölgelere biyom denir. Büyük iklim kuşaklarına bağlı olarak oluşan biyomlar, gezegenimizin en büyük tür topluluklarını ve en geniş ekosistemlerini kapsamaktadır. Aşağıdaki biyomlardan hangileri Türkiye'de yaygın olarak görülür?

A) Tundralar
B) Savanlar
C) Yağmur ormanları
D) Bozkırlar

27. Son yıllarda aşağıdaki doğal afetlerden hangisi ülkemizdeki ekosistemler üzerinde etkili olmamıştır?

A) Volkan patlamaları
B) Dolu
C) Heyelân
D) Sel taşkınlıkları

28. Toprak örtüsü, tüm canlıların besin ve hayat kaynağıdır. Üst toprak katmanında bulunan aşağıdaki unsurlardan hangisi toprak verimliliği açısından büyük önem taşımaz?

A) Su ve hava
B) Humus ve organik maddeler
C) Mikroorganizmalar ve mineraller
D) Kayalar ve fosiller

29. Dünya'daki su kaynakları sıvı, katı ve gaz şeklinde gruplandırıldığı gibi, tatlı-tuzlu veya yer üstü-yeraltı şeklinde de sınıflandırılabilir. Su kaynakları ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Gezegenimizin yaklaşık % 71'i sularla ve % 29'u karalarla kaplıdır.
B) Dünya'mızdaki tatlı sularının, toplam su kaynakları içindeki oranı % 3'ten azdır.
C) Türkiye'nin akarsuları ulaşım ve taşımacılık bakımından büyük potansiyele sahiptir.
D) İçtiğimiz su, evlerimize gelmeden önce dinlenme, süzme, havalandırma ve ilâçlama gibi farklı arıtma aşamalarından geçmektedir.

30. Bazı canlılar ihtiyaçları olan organik besin maddelerini üzerinde yaşadıkları konak canlılardan hazır alarak yaşamlarını sürdürürler. Bu gruptaki canlılar nasıl adlandırılır?

A) Üreticiler (Ototroflar)
B) Tüketiciler (Heterotroflar)
C) Asalak Yaşayanlar (Parazitler)
D) Çürükçüler (Ayrıştırıcılar)

31. Aşağıdaki biyomlardan hangisinde bitki ve hayvan tür çeşitliliği en fazladır?

A) Tropikal yağmur ormanları
B) İğne yapraklı tayga ormanları
C) Nemli çayırlar
D) Yarı kurak bozkırlar

32. Hayvanlarla ilgili aşağıdaki maddelerden hangisi yanlıştır?

A) Denizyıldızı ve toprak solucanı vücudundan kopan parçalarının gelişmesiyle çoğalabilir.

B) İstakoz ve karides gibi omurgasızlar kabuklu eklem bacaklılardandır.

C) Balina ve yunus yüzen memelilerdir.

D) Yüzerken, balıkların dengesini solungaçlar sağlar.

33. Ekosistemlerde canlılar arasında madde ve enerji aktarımını sağlayan ilişkilere besin zinciri denir. Besin zinciri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Besin zincirinin en büyük enerji kaynağı deniz ve okyanuslardır.

B) Tüm besin zincirlerinde enerji üreticilerden tüketicilere ve en son olarak da ayrıştırıcılara doğru aktarılmaktadır.

C) Besin zincirlerinde büyük organizmadan küçük organizmaya veya ölü maddeden mikroorganizmaya doğru bir enerji akışı da olabilir.

D) Yeşil bitkiler besin zincirinin en üst ve en son basamağını oluşturur.

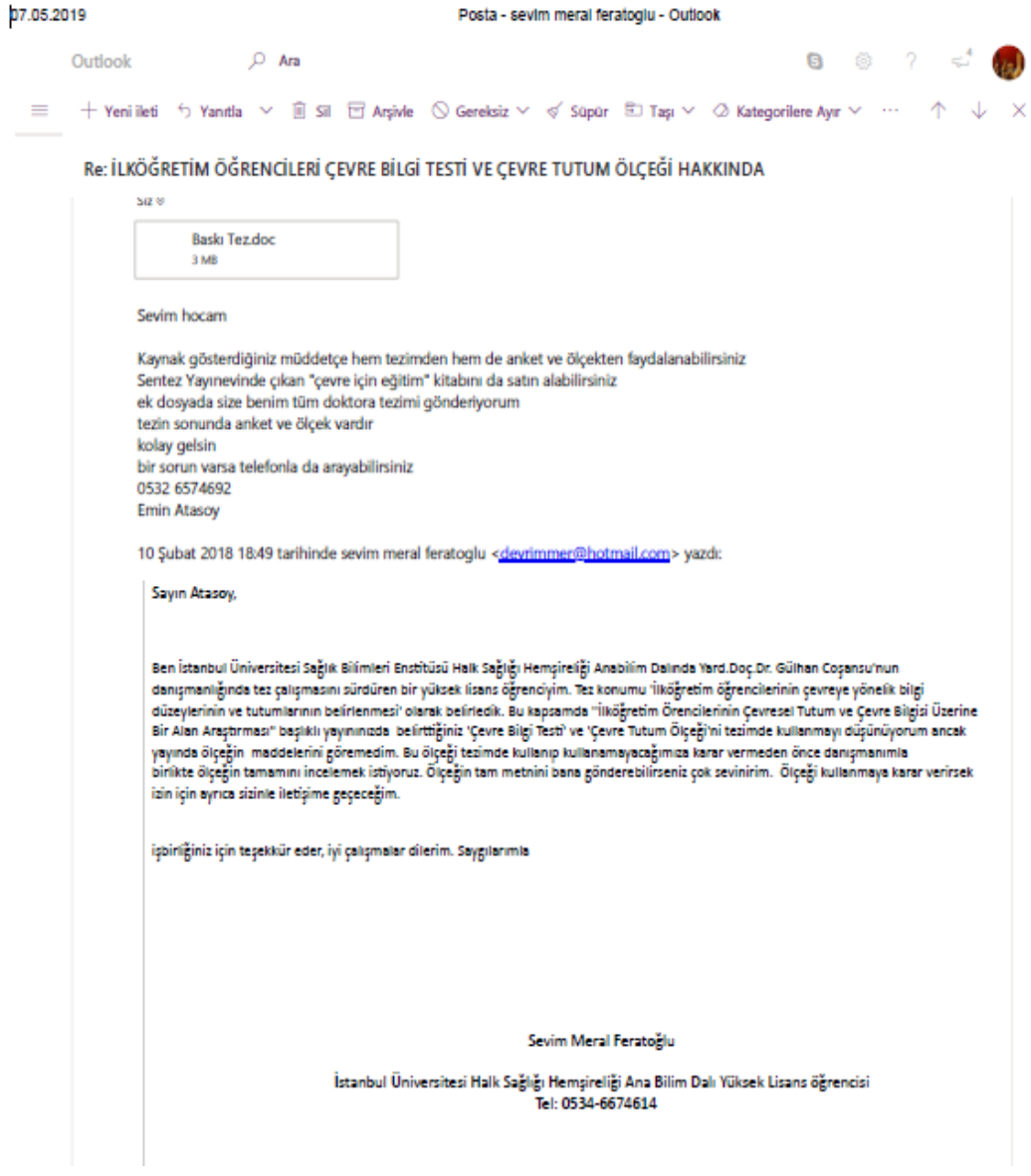
EK-3: Çevre Tutum Ölçeği

Sizce en uygun çevresel görüşünüzü sağ taraftaki karelerden birine çarpı işareti ile (X) işaretleyiniz.

Maddeler	Kesinlikle katılıyorum	Çoğunlukla katılıyorum	Kararsızım	Çoğunlukla katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1. Evde veya okulda gereksiz yere açık bırakılan lambaları kapatırım.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Marketlerden alışveriş yaparken sağlığıma veya çevreye zarar veren gıda ürünlerini satın almam.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Anne veya babamla alışverişe gittiğimizde hormonlu sebze ve meyveleri almamalarını söylerim.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Bir gün kendi otomobilimi alırken, çevreyi en az kirletenini satın alacağım.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Evimize ampul ve elektrikli ev eşyaları alınırken az elektrik harcayanlarını tercih etmeleri için ailemi uyarırım.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Siyasetçilerin ve yöneticilerin, çevre sorunlarına olan duyarsızlıkları beni üzer.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Piknik, plaj, orman gibi çöp kutusu olmayan yerlerde, çöplerimi mecburen herhangi bir yere atarım.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Yaşadığım mahallede daha çok çiçek ve yeşil alan olması gerektiğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Ormanlık arazilerde veya piknikte ateş yakmam.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Okulda ve evimde su ve elektriği tutumlu kullanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Sokaklarda aç veya yaralı dolaşan, sahipsiz köpekleri acıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Deve, köpek ve horozların dövüştürülmesi ile ayıların oynatılması beni üzer.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Bitki ve hayvan türlerini korumak için bir çevre vakfına üye olmak beni çok mutlu eder.	☐	☐	☐	☐	☐

14. Bazı gıda maddeleri, ilaç ve silâhları hayvanlar üzerinde deneyen firmalar kapatılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Evimde kedi, köpek veya kuş gibi hayvanlardan birini beslemek ve onlarla ilgilenmekten mutlu olurum.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Bütün ev ve iş yerlerinde, su, elektrik ve enerji tasarrufu yapılması gerektiğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Satın aldığım malların, çevreye zarar verip vermediğine dikkat etmem.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Konutların ısıtılmasında odun ve kömürün yerine, doğal gaz kullanılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Erozyon ve orman yangınlarının, ülkemizde ciddi çevre sorunlarına yol açacağını düşünmüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Yanan, kuruyan ve kesilen ormanların yerine yeterli ağaçlandırma çalışmaları yapıldığını zannetmiyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
21. İnsanların bazen gereksiz yere otomobil kullanarak sorumsuzca enerji tükettiklerini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Önümüzdeki yıllarda ülkemizde kurulması düşünülen ilk nükleer santral, çevre açısından beni endişelendiriyor.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Türkiye'deki enerji kaynaklarının hesapsızca kullanılması, geleceğimiz açısından beni kaygılandırır.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Türkiye'de yeterince hayvan vardır, bu nedenle bazı türlerin yok olması beni endişelendirmez.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Bazı fabrikaların çevreye zarar veren enerji ile çalışmaları beni kaygılandırır.	☐	☐	☐	☐	☐

EK-4: Kullanılan Ölçeklerin İzin Belgesi

07.05.2019 Posta - sevim meral feratoglu - Outlook

Outlook Ara

Yeni İleti | Yanıtla | Sil | Arşivle | Gereksiz | Süpür | Taşı | Kategorilere Ayır

Re: İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ÇEVRE BİLGİ TESTİ VE ÇEVRE TUTUM ÖLÇEĞİ HAKKINDA

Siz

Baskı Tez.doc
3 MB

Sevim hocam

Kaynak gösterdiğiniz müddetçe hem tezimden hem de anket ve ölçekten faydalanabilirsiniz
Sentez Yayınevinde çıkan "çevre için eğitim" kitabını da satın alabilirsiniz
ek dosyada size benim tüm doktora tezimi gönderiyorum
tezin sonunda anket ve ölçek vardır
kolay gelsin
bir sorun varsa telefonla da arayabilirsiniz
0532 6574692
Emin Atasoy

10 Şubat 2018 18:49 tarihinde sevim meral feratoglu <devrimmer@hotmail.com> yazdı:

Sayın Atasoy,

Ben İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalında Yard.Doç.Dr. Gülhan Coşansu'nun danışmanlığında tez çalışmasını sürdüren bir yüksek lisans öğrenciyim. Tez konumu 'İlköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik bilgi düzeylerinin ve tutumlarının belirlenmesi' olarak belirledik. Bu kapsamda "İlköğretim Örencilerinin Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Alan Araştırması" başlıklı yayınınızda belirttiğiniz 'Çevre Bilgi Testi' ve 'Çevre Tutum Ölçeği'ni tezimde kullanmayı düşünüyorum ancak yayında ölçeğin maddelerini göremedim. Bu ölçeği tezimde kullanıp kullanamayacağımıza karar vermeden önce danışmanımla birlikte ölçeğin tamamını incelemek istiyoruz. Ölçeğin tam metnini bana gönderebilirseniz çok sevinirim. Ölçeği kullanmaya karar verirsek izin için ayrıca sizinle iletişime geçeceğim.

İşbirliğiniz için teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim. Saygılarımla

Sevim Meral Feratoğlu

İstanbul Üniversitesi Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi
Tel: 0534-6674614

EK-5: Kırklareli Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Kurum İzin Formu

Tarih ve Sayı: 03/04/2018-37369

T.C.
KIRKLARELİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 81588373-605.99-E.6488420 29.03.2018
Konu : Araştırma İzni

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: 15/03/2018 tarih ve 97005 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalında başladığı yüksek lisans eğitimine Yrd. Doç. Dr. Gülhan COŞANSU'nun danışmanlığında devam eden Sevim MERAL FERATOĞLU'nun **"İlköğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Bilgi Düzeylerinin ve Tutumlarının Belirlenmesi"** başlıklı tez çalışması ile ilgili anket çalışmasını İlimiz Merkez Ahmet Yener Ortaokulu, Merkez Fahri Kasapoğlu Ortaokulu, Merkez Cumhuriyet Ortaokulu, Merkez Ahmet Mithat Ortaokulu, Merkez Toki Ahmet Cevdet Paşa Ortaokulu, Merkez İstiklal Ortaokulu, Merkez Mustafa Dalcalı Ortaokulu öğrencilerine gönüllülük esası doğrultusunda, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla 2017-2018 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde uygulaması uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi, ilgiliyle tebliğiyle araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içinde araştırmanın iki örneğinin CD'ye kayıtlı olarak Müdürlüğümüze teslim edilmesini arz ederim.

Recep ÖZYEŞİL
İl Milli Eğitim Müdür V.

Ek:
1- Müdürlük Onayı (1 sayfa)
2- Kişisel Bilgi Formu (Mühürlü)(2 sayfa)
3- Çevre Bilgi Anketi (Mühürlü)(6sayfa)
4- Çevre Tutum Ölçeği (Mühürlü)(2 sayfa)

Güvenli Elektronik İmzalı Aslı ile Aynıdır
29/03/2018
Emine KİPER
Memur

İl Milli Eğitim Müdürlüğü/KIRKLARELİ
Elektronik Ağ: http://kirklareli.meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistirme39@meb.gov.t

Bilgi için: Emine KİPER Memur
Tel:(0 288) 214 10 74 (pbx) Dahili(127)
Faks: (0288) 214 11 27

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 9c7b-6d99-3578-8168-1301 kodu ile teyit edilebilir.

EK-6: Etik Kurul Kararı

Tarih ve Sayı: 06/04/2018-110252

* B E C N C 5 Z 2 1 *

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı :35980450-663.05-
Konu :Sevim MERAL FERATOĞLU

Sayın Sevim MERAL FERATOĞLU

Sorumlu araştırıcılığını üstlendiğiniz 2018/59 dosya numaralı "İlköğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Bilgi Düzeylerinin ve Tutumlarının Belirlenmesi" konu başlıklı çalışma kurulumuzun 02.04.2018 tarih 04 sayılı toplantısında görüşülerek etik yönden uygun bulunmuş olup, karar ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-İmzalı
Prof. Dr. N. Tolga SARUÇ
Başkan

06/04/2018 Sağ.Teknr. : G.ÇELİK

Doğrulamak İçin:http://194.27.128.66/envision.Sorgula/belgedogrulama.aspx?V=BECNC5Z21
Ayrıntılı bilgi için irtibat : Güldane ÇELİK Dahili : 11816
İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü
34452 Beyazıt/Fatih-İstanbul
Tel : 0212 440 20 89 Faks : 0212 440 20 88
e-posta : sosyalbilimleretikkurul@istanbul.edu.tr Elektronik Ağ : www.istanbul.edu.tr

K-Q TSE-ISO-EN 9000

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

İlgili makama,

İ.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Yüksek Lisans Öğrencisi **Sevim MERAL FERATOĞLU**'nun "İlköğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Bilgi Düzeylerinin ve Tutumlarının Belirlenmesi" başlıklı, **2018/59** dosya numaralı 22.03.2018 tarih, **33113** sayılı başvurusu ile İ.Ü. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'na başvurmuştur. 02.04.2018 tarihinde gerçekleşen inceleme sonucunda, adı geçen çalışmada etik açıdan bir sorun olmadığına oybirliği ile karar verilmiştir. Gereğini bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Unvanı / Adı / Soyadı	Kurumu	Araştırma ile ilişki	Karar	İmza
Prof. Dr. Naci Tolga SARUÇ (Başkan)	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Eray YURTSEVEN (Başkan Yardımcısı)	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Çiğdem Börke TUNALI (Başkan Yardımcısı)	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Aydın TOPALOĞLU	İlahiyat Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Melek Nihal ESİN	Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Yasemin IŞIKTAÇ	Hukuk Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☑ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Suat GEZGİN	İletişim Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Selahattin KARABINAR	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Seyhan NİŞEL	İşletme Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Selim YAZICI	Siyasal Bilgiler Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Hanife Özlem SERTEL BERK	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☑ M.Katılmadı	
Doç. Dr. İlkay DEMİR	Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☑ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Ayşe Esra IŞMEN GAZİOĞLU	Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☑ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Rasim İlker GÖKBULUT	Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Hüseyin Kurtuluş ÖZCAN	Mühendislik Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Haluk ZÜLFİKAR	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Funda BÜYÜKYILMAZ	Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Yrd. Doç. Dr. Çare SERTELİN MERCAN	Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Enes KABAKCI	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☑	☑ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	

İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVREYE YÖNELİK BİLGİ DÜZEYLERİNİN VE TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

ORIJINALLIK RAPORU

%19	%17	%5	%4
BENZERLIK ENDEKSI	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCI ÖDEVLERI

BIRINCIL KAYNAKLAR

1	toad.edam.com.tr İnternet Kaynağı	%6
2	halksagligiokulu.org İnternet Kaynağı	%4
3	www.cevrehekimligi.com İnternet Kaynağı	%1
4	dtcfdergisi.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
5	www.ichastaliklarihemsireligi.com İnternet Kaynağı	%1
6	www.ated.info.tr İnternet Kaynağı	<%1
7	majersite.org İnternet Kaynağı	<%1
8	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	<%1

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Sevim	**Soyadı**	MERAL FERATOĞLU
Doğ.Yeri	Bandırma/ Balıkesir	**Doğ.Tar.**	29.07.1988
Uyruğu	T.C.	**TC Kim No**	31201125308
Email	devrimmer@hotmail.com	**Tel**	534 667 46 14

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	**Mez. Yılı**
Doktora		
Yük.Lis.		
Lisans	Yeditepe Üniversitesi	2014
Lise	Şehit Mehmet Gönenç Lisesi (YDAL)	2006

İş Deneyimi (Sondan geçmişe doğru sıralayın)

	Görevi	**Kurum**	**Süre (Yıl - Yıl)**
1.	Yenidoğan yoğun bakım servisi Ekip Liderliği	Okan Üniversitesi Hastanesi	1 yıl
2.	Yenidoğan yoğun bakım servisi Servis hemşiresi	Yeditepe Üniversitesi Hastanesi	4 yıl

Yabancı Dilleri	**Okuduğunu Anlama***	**Konuşma***	**Yazma***	**KPDS/ÜDS Puanı**	**(Diğer) Puanı**
İngilizce	iyi	iyi	iyi		67,5

*****Çok iyi, iyi, orta, zayıf olarak değerlendirin

	Sayısal	**Eşit Ağırlık**	**Sözel**
ALES Puanı	73		
(Diğer) Puanı			

Bilgisayar Bilgisi

Program	**Kullanma becerisi**
Office Programları	Çok İyi
SPSS	iyi

Yayınları/Tebligleri Sertifikaları/Ödülleri

İş yeri hemşireliği sertifikası -Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2016)

NRP (yenidoğan resüsitasyon programı) sertifikası-İstanbul Halk Sağlığı Müdürlüğü (2016)

Temel Yaşam Desteği Eğitici Sertifikası- Sanerc (2015)

Temel Yaşam Desteği Sertifikası-Sanerc (2015)

Özel İlgi Alanları (Hobileri): Seyahat etmek, tüplü dalış ve yüzme.